ISSN 0235-6368

Дім сад город

12

1990

Оренді і підприємництву — правові гарантії

На початку цієї осені в Києві відбувся Установчий з'їзд Спілки орендарів і підприємців України. Учасники з'їзду відзначили, що майбутні перетворення в економіці та соціальному розвитку України, пов'язані з державним суверинітетом республіки, переходом на ринкові відносини, неможливі без широкого розвитку оренди і вільного підприємництва. Необхідні розробка і втілення у життя законів республіки про власність, землю, оренду, підприємництво, банки та грошовий обіг, місцеве самоврядування, оподаткування тощо, які забезпечать юридичну та економічну захищеність, правові гарантії орендарів та підприємців.

Спілка орендарів і підприємців України ставить на меті всіляке сприяння розвитку оренди і вільного, в тому числі й приватного підприємництва, надання орендарям та підприємцям конкретної допомоги і підтримки в їхній практичній діяльності.

Наш кореспондент зустрівся із генеральним директором Спілки орендарів і підприємців України В. Хмільовським. Ось що він розповів:

Оренда — справа для нас порівняно нова, хоч і має глибокі корені в практиці господарювання, зокрема, в період непу. Останнім часом орендою користувалися переважно державні підприємства й організації, та й то зрідка. Мабуть, тому переважна більшість людей має досить слабке уявлення про цей вид організації виробництва.

Найзрозумілішим для кожного є уявлення про оренду, тобто правові відносини, за яких власник матеріальної цінності — будівлі, землі, засобу виробництва тощо з якихось міркувань передає її іншій людині або групі осіб в тимчасове користування. Звичайно ж за платню на умовах, вигідних для обох сторін. Коли відповідний документ про оренду оформлено юридично грамотно, відносини між орендодавцем і орендарем мають правову основу. Інтереси обох є під захистом закону, і, отже, якихось непорозумінь, як правило, не виникає. Як і у будь-яких стосунках хтось може виграти, а хтось — програти. Та, як кажуть, договір дорожчий за гроші. Це — не лише правова, а й моральна норма стосунків між людьми.

Деформація, політизація уявлень про оренду, відсутність правових актів, які б регулювали орендні відносини, є головною причиною того, що впровадження в практику цієї форми власності і заснованих на ній способів господарювання викликає в нашому суспільстві опір. Її поширення проходить суперечливо, болісно, виникають дискусії, численні непорозуміння, моральні й економічні втрати.

На захист орендної форми господарювання, прав орендарів виступають прогресивні державні й громадські діячі, організації, органи масової інформації. Виник і посилюється рух орендарів. З іншого боку, тобто з боку міністерств, відомств, великої кількості господарчих керівників посилюється протидія цьому рухові, нормалізації орендних відносин, яка набула різних форм — від грубого адміністративного тиску на нього до всілякої компроментації економічних основ оренди, її прибічників, ентузіастів нового.

Дозволю собі навести з цього приводу міркування визнаного знавця оренди, депутата Верховної Ради СРСР, члена-кореспондента АН СРСР, Президента Спілки орендарів і підприємців СРСР П. Г. Бунича: «Зараз є чимало ініціативних людей, які хотіли б стати орендарями. Однак їх могло б бути більше, якби не наявність двох факторів. Перший — моральний: народ не впевнений в гарантіях того, що відома сумна історія з розкулаченням не повториться. Другий фактор — фінансовий. У робітників і селян мало грошей, самі вони не мають сил викупити яке б то не було підприємство. Потрібно сміливіше братися за справу, допомагати орендарям.

Колективне — особисте

Орендним лідером, вважає П. Г. Бунич, могла б стати Україна, але, на жаль, вона порівняно з іншими республіками пасе задніх.

У чому ж справа?

Слід сказати про головний фактор, який гальмує орендні відносини, особливо ж — у сільській місцевості.

Розвиток орендарства на селі — це, на мою думку, за сучасних умов найкоротший і чи не єдиний шлях до того, щоб нагодувати наших людей не лише хлібом, але й м'ясом, овочами, фруктами. Та для цього потрібно надати повну свободу дій господарям землі, в тому числі орендарям, всім, хто хоче бути ними. Сьогодні багато людей боїться братися за діло, мабуть, не стільки через побоювання «нового розкулачування», скільки від небажання безвинно страждати від сваволі адміністратора. Свідома або й не свідома протидія людям, які хотіли б розпоряджатися на землі, зводить нанівець зусилля, спрямовані на впровадження оренди.

Нещодавно до дирекції Спілки орендарів і підприємців України звернулася по допомогу жінка з Вінницької області (село Рахни-Лісові Шаргородського району). Уповноважив її колектив орендної бригади радгоспу імені Дев'ятої Кримської кавалерійської дивізії. Суть прохання така: уклала бригада договір про оренду на п'ять років. (Минулого року діло було). Та ось уже цього року з'явилося кілька наказів по господарству про скасування договору. Людям не платять зароблених грошей, їх всіляко компроментують в очах колективу.

Якби ж отакі факти були поодинокими. Їх — безліч. Тому одним із головних завдань нашої Спілки є захист інтересів орендарів республіки від сваволі адміністративно-господарської системи. В Статуті Спілки зазначено, що вона покликана сприяти неухильному розвитку орендних відносин, ставить собі за мету захист економічних, правових та інших інтересів своїх членів, сприяння їх підприємницькій діяльності.

Зізнаюся: нині генеральній дирекції Спілки не бракує можливостей для всебічної допомоги орендарям. Зараз створюються творчі групи з юристів, економістів, інших спеціалістів, які зможуть правильно оцінити будь-яку конфліктну ситуацію, підготувати її на розгляд арбітражу, суду — це, власне, правильний шлях. Наша держава має стати і, безперечно, стане на захист підприємця, і з ним мусять усі рахуватися.

Аналіз конфліктних ситуацій показує, що при укладанні договорів про оренду в сільській місцевості найчастіше порушуються юридично-правові норми. З прийняттям Верховною Радою УРСР законодавчого акту про оренду, у якому, слід сподіватися, будуть враховані специфічні особливості України, орендарі матимуть більші можливості. Що б Ви порадили, аби тепер уникнути цих порушень?

Насамперед необхідно, щоб договори про оренду укладали юристи. З часом Спілка матиме своїх юрисконсультів на місцях. Нині найдоцільніше звертатися до юристів у районному чи обласному центрі. Договір про оренду повинен передбачати матеріальну відповідальність обох сторін — виконувати захисну функцію. Повна оренда передбачає розрахунки між орендодавцем і орендарем не через касу підприємства, а через банк. У такий спосіб можна уникнути багатьох непорозумінь, що трапляються.

Іноді в пресі чи виступі орендар постає як хапуга, здирник...

Справді, це так. Тому, гадаю, необхідно посилити роз'яснювальну роботу про роль і значення оренди, мотиви, якими керується людина, беручись за підприємництво. В пресі найчастіше пишуть про збільшення заробітку орендарів, які, мовляв, ганяються за «довгим карбованцем». Соціологічні ж дослідження показують, що найбільше орендарі цінують саму можливість вільного підприємництва, повнішого розкриття своїх здібностей, нахилів.

Можна було б багато зробити для того, щоб реабілітувати в очах громадськості сумлінних сільських підприємців, підняти авторитет коваля, теслі, шевця, кравця, гончара інших представників вільних професій, які роблять усе на совість, майстерно і гарно. Згадаймо, справжні майстри-одиночки колись були на селі шанованими людьми. Вони засновували сімейні справи, які славилися далеко за межами рідного села, а то й ставали національним здобутком, гордістю України. Нині ми на порозі відродження авторитету майстра, майстерності високого класу.

І, нарешті, останнє запитання: яка адреса Вашої Спілки?

Поки що Спілка орендарів та підприємців України має тимчасову адресу:

252171, Київ-171, вул. Горького, 180. «ОРЕНДА». Телефон: 2964996.

Мліївський плодорозсадн[ик]

Хотілося б, щоб «ДСГ» розповідав про наукові заклади з садівництва, виноградарства, городництва, про плодорозсадники. Зокрема, мене, наприклад, цікавить, які саджанці має Мліївський плодорозсадник.

Б. Зозуля

Плодовий розсадник Мліївського науково-дослідного інституту садівництва Лісостепу України ім. Л. П. Симиренка — один з найстаріших у нашій країні. Базою для нього став створений Л. П. Симиренком у 1887 р., після повернення з сибірського заслання, колекційний сад та помологічний розсадник, у якому на той час налічувалося близько 1500 сортів плодових, ягідних та декоративних культур. Він був найкращим у Росії і одним з кращих у Європі. Садивний матеріал, вирощений у Млієві, користувався великим попитом не лише в Росії, а й за рубежем.

Після перемоги Великої Жовтневої соціалістичної революції і створення в 1920 р. Мліївської дослідної станції розсадник у 1923 р. було реорганізовано в Центральний державний плодорозсадник, який здійснював керівництво всіма плодовими розсадниками та вирощував саджанці для садів колгоспів і радгоспів. Тисячі гектарів садів на Україні вирощені із саджанців Мліївського плодорозсадника.

Сьогодні розсадник — це науково-дослідне господарство, де розробляються і впроваджуються у виробництво найновіші технології вирощування садивного матеріалу плодових, ягідних та декоративних культур.

Так, у розсаднику станції розроблені нові технології вирощування садивного матеріалу плодових культур із застосуванням зимового щеплення та безпересадкової культури (автор — М. М. Артеменко), які в 1978 р. рекомендовані для широкого впровадження у виробництво. У багатьох плодорозсадниках країни використовують мліївські технології розмноження чорної смородини стрічковими посадками здерев'янілими живцями в щілини, використовуючи, як і на інших роботах, пристрої та машини, сконструйовані й виготовлені місцевими спеціалістами та раціоналізаторами.

Торік у Мліївському плодорозсаднику виростили 291 тис. саджанців плодових та 2 млн. 526 тис. саджанців ягідних культур, в тому числі 2 млн. 241 тис. суниці. Реалізовано восени 1989 р. колгоспам, радгоспам і садівникам-аматорам та населенню 237,9 тис. шт. саджанців плодових, 140,5 тис. шт. саджанців кущових ягідних культур та 1 млн. 788 тис. шт. саджанців суниці.

Плодорозсадник допомагає садовим товариствам та окремим садівникам-аматорам. Тільки минулого року 22 садовим товариствам було реалізовано: саджанців зерняткових — 14,7 тис. шт., кісточкових — 12,7 тис. шт., ягідних — 22,8 тис. шт. за цінами прейскуранту 70-72-02 з 20%-ною надбавкою складських витрат.

Ми реалізуємо всім бажаючим садивний матеріал зерняткових (яблуня, груша), кісточкових (вишня, слива, черешня), горіхоплідних, саджанці з ягідних культур — чорної та червоної смородини, агрусу, малини, а також декоративних квітів (троянд).

На найновіші сорти існує 50%-на надбавка від їхньої вартості за прейскурантом. Прейскурантні ціни на саджанці поширюються на членів садових товариств, які уклали договори і вступили в науково-виробничу систему з садівництва Черкаської області.

На ярмарках області за цінами домовленості в 1989 р. реалізовано 16,7 тис. шт. саджанців зерняткових (яблуня, груша), 12,6 тис. шт. кісточкових (вишня, черешня, слива) та 19,5 тис. шт. ягідних районованих та нових сортів.

Реалізація садивного матеріалу, як правило, починається в середині березня, а восени — наприкінці жовтня і триває до настання морозів.

А. О. КУЧЕР,
заступник генерального директора НВО «Сад» по науковій роботі, канд. с.-г. наук

Дім сад город 12 1990

Щомісячний додаток до журналу Державного агропромислового комітету Української РСР «Сільські обрії»

Видається з 1989 р.

Столові гарбузи

У західних областях республіки гарбузи саджають тільки на корм худобі, тож переважно кормові сорти. А між тим це цінний харчовий продукт.

Гарбузи бувають округлої або овально-циліндричної форми, переважно оранжевого кольору — і ззовні, і всередині, коли добре визріють. Бувають і смугасті — жовтаво-оранжеві із зеленими смугами плямами. Є товстокорі й тонкокорі. Я відбираю насіння тільки з тонкокорих (звичайно, з хорошими смаковими якостями).

Гарбузи споживають у вареному, печеному й смаженому вигляді, а також як додаток до страв з борошна. Спосіб приготування простий. Насамперед гарбуз треба нарізати на скибки, зчистити кірку і середину. Для варива — нарізають гарбуз на шматочки (кубики), які можна так і їсти варені, або ж потім приготувати з них гарбузову кашу. Щоб посмажити на сковороді, скибки нарізають на тоненькі часточки. Смажать на олії, а ще краще — на вершковому маслі. Смажений гарбуз — чудова начинка для пиріжків (можна й сирим начиняти, пекти пиріг у духовці). Дуже смачний і печений гарбуз. Пекти його ще простіше: невеликий за розміром плід розрізати навпіл, вибрати насіння, вичистити зсередини і так половинками й покласти в духовку кіркою догори. Втушкувався, зарум'янився — от і готовий.

Окремо хочу розповісти про гарбузову кашу. Це наша традиційна сімейна страва. Готувати її так: порізати скибки шматочками й варити, потім додати крупи — пшона, рису або манної, влити молока, відповідно підсолити, при потребі й підсолодити (буває такий солодкий гарбуз, що не треба додавати цукру). Можна відразу всипати в каструлю з порізаним гарбузом рис, сіль, цукор, влити молока, накрити кришкою і поставити в духовку. Каша гарно втушкується, зарум'яниться зверху і буде, як запіканка, пречудова на смак. Додам, що ця страва і смачна, й корисна, і до того ж довго не скисає. Виняткова смачні й пиріжки з гарбузами.

Гарбузи не тільки смачні, а й досить поживні, корисні для здоров'я. Вони багаті на вітаміни, мікроелементи, окремі з яких містяться тільки в гарбузах. Великий вміст у них крохмалю — до 20%, близько 10% цукрів, містять вони вітаміни — аскорбінову кислоту, каротин, а ще такі рідкісні, як тіамін, рибофлавін. Останнім часом вчені прийшли до висновку, що речовини, які є в плодах гарбузів, особливо необхідні для росту й розвитку дитячого організму. Тому слід вирощувати ці плоди всюди, де тільки можна.

Щедра грядка

Тепер про цілющі властивості гарбузів. Загальновідомо, м'якуш застосовують при хворобах нирок і печінки, з насіння одержують дієтичну харчову олію, виготовляють протиглистяні препарати. А нещодавно я дізнався, що гарбузи ще й підвищують еластичність кровоносних судин. Це ж дуже важливо при серцево-судинних захворюваннях. Я хворий на гіпертонію. Став ще більше вживати гарбузи в різноманітному вигляді і відчув поліпшення стану здоров'я. Не знаю, як це пояснити по-науковому, але почуваю себе впевненіше, не боюсь, що десь трісне судина й станеться крововилив, інсульт, легше переношу кров'яний тиск у межах 180—190 на 100 і навіть вищий. При цьому напружено працюю і розумово, й фізично.

Одне слово, столові гарбузи — цінний харчовий продукт з багатьма цілющими властивостями. До того це невибаглива культура. Їх можна садити з краю поля з двометровою відстанню між гніздами або ж по кукурудзі — хай плетуться. Збирати восени, як уже пожовтіють під сонцем. Якщо ж доведеться зірвати не зовсім дозрілими при ранньому похолоданні — не хвилюйтесь, вони ще дійдуть у сараї чи в сухому підвалі, набудуть свого жовтаво-оранжевого кольору.

М. Г. МИРОНЕНКО,
м. Чортків Тернопільської обл.

Салат ромен

Салат ромен — однорічна рослина з родини айстрових, різновид салату звичайного. Введений в культуру з давніх часів. Його вирощують на півдні та заході Європи. Є сорти й форми з світло-зеленим та темнозеленим забарвленням. Через 45—70 днів після сівби формується пухкий, обернено-яйцевидної форми качан. Листки в його середині світло-зелені, зовні фіолетово-вишневі, хрусткі, соковиті.

Лагенарія

Різновидами лагенарії є горлянка, пляшковий гарбуз, індійський огірок. Особливо набув поширення в'єтнамський кабачок, який я тривалий час вирощую, а недавно придбав насіння пляшкового гарбуза, що має форму глечика та графина. Хочу зробити посуд, оскільки висушені і звільнені від насіння плоди дуже міцні і декоративні. Їх можна фарбувати та, випалюючи, оздоблювати орнаментом. Для збереження води з давніх часів пляшковий гарбуз використовували народи півдня. Вода в такому посуді залишається холодною і без стороннього присмаку. Можна солити огірки. Посудина прикрашає житло, для чого успішно використовую різні декоративні гарбузи. Лагенарія надзвичайно декоративна: довга густа огудина, фігурне листя, світло-кремові квіти, особливо чудові ввечері, і плоди чудернацької форми можуть прикрасити паркан, стіни, альтанки, лоджії.

Плоди в'єтнамського кабачка досягають 2 м, але для їжі використовують молоді (не більше 40—50 см). Продукт вважається дієтичним і допомагає при хворобах нирок, шлунка і кишечника. З лагенарії готують ікру, салати, смажать. Щоб забезпечити сім'ю плодами, досить виростити дві рослини. Вирощую лагенарію на опорах, що дає змогу мати великий врожай якісних плодів.

Ця рослина потребує багато тепла, має тривалий вегетаційний період (150 діб). Отже, щоб одержати насіння, потрібно вирощувати розсаду і в грунт висаджувати в 45—60-денному віці. При безрозсадному вирощуванні плоди будуть, але насіння не встигне визріти. Готую насіння на початку лютого. Загортаю його в кілька шарів паперу і на місяць кладу на батарею для прогріву.

На початку березня насіння протруюю (15—30 хв) в 1%-ному розчині марганцівки (15—30 хв), промиваю і добу барботую в «живій» (намагніченій) воді. Для барботування використовую акваріумний скоЛярій. В пляшку наливаю воду через прилад для намагнічування води, опускаю насіння і вмикаю сколярій. Вода збагачується на кисень, що значно прискорює проростання. Замість барботування можна замочувати насіння в ростовій речовині. Для цього беруть 3 г (1 чайна ложка) гумату, розчиняють в 10 літрах води і насіння замочують 24 год. Після цього можна пророщувати. Я використовую чашки Петрі. У кого їх немає, можна на блюдце покласти фільтрувальний папір, налити трохи намагніченої води, покласти насіння, блюдце помістити в поліетиленовий пакет і поставити в тепле місце. Коли насіння накільчиться, висаджую в землю.

Оскільки лагенарія не терпить пересаджування, насіння висаджую в поліетиленовий пакет, наповнений сумішшю, що складається з трьох рівних частин перегною, землі, піску. На відро суміші даю пів сірникової коробочки повного мінерального добрива і склянку попелу. За добу до висаджування поливаю рожевим розчином марганцівки. Звичайно для витікання надлишкової води знизу пакета доцільно проколоти отвори. Висаджую в грунт після 20 травня, тобто, коли мине загроза приморозків. Якщо ж висадив раніше, то доводиться вкривати, що дуже незручно, адже лагенарія вже виросте понад метр. Рослина за відмінних умов щодоби дає значний приріст.

Грунти, полив і підживлення такі ж, як і для огірків. У червні з'являються перші квіти, які потрібно запилювати штучно, а далі роботу виконують комахи. Для одержання насіння на рослині залишають 2—3 перших плоди. В кінці вегетації їх зривають і заносять у приміщення для достигання. Через 1—1,5 місяця насіння звільняється всередині плода, і такий плід нагадує брязкальце. Тепер можна його розбивати і вибирати насіння.

Протягом вегетації, особливо на початку, прищипую бокові пагони, що спричиняє розгалуження, коли утворюється додаткова зав'язь. Взагалі, чим більше зриваємо плодів, тим рясніше вони родять.

В. В. БЕСПАЛОВ,
Полтавська обл., м. Лубни

Корінь салату ромен стрижневий, потовщений у верхній частині, з розгалуженим боковим корінням. Квітконосні пагони заввишки 60—120 см утворюються в перший рік.

Листя та качани містять 76,2 мг% аскорбінової кислоти, 1,04 мг% каротину, цукру 0,73%, сирого білка 1,86%, а також калій, кальцій, фосфор та органічні кислоти. В їжу їх використовують у свіжому вигляді, як салат звичайний, готують окрошку (холодник), столовий напій. Обшпаривши гарячою водою, його їдять з маслом, сметаною.

Качан салату ромен зберігається краще, ніж звичайний: при температурі 2—6°С до 30 днів. Якщо з осені його прикопати з корінням в овочесховищах у піску, він може зберігатися до січня.

Салат ромен вологолюбний, холодостійкий, добре росте на легких, суглинистих, удобрених органічними та мінеральними добривами грунтах. Його можна вирощувати навесні та повторно — після збирання ранніх культур, влітку й восени.

На Україні салат ромен вирощують тільки овочівники-аматори. У Центральному республіканському ботанічному саду АН УРСР інтродуковано ряд форм. Одна з них формує пухкий качан темно-зеленого кольору завдовжки 28 см, товщиною 8 см, масою 380 г.

Сходи з'являються на 8—14-й день після сівби. На 16—18-й день у рослин формуються 3—4 листки, на 45—65-й (тобто на 5—6 днів пізніше, ніж у звичайного салату) — качан. Він щільний, компактний. Урожай збирають вибірково протягом 25—32 днів, тоді як у салату звичайного — 18—25 днів, причому він набагато вищий (на 27—37%).

Агротехніка ромену така сама, як і інших салатних рослин. Кращі попередники — картопля, капуста, бобові. Для одержання ніжних, соковитих качанів його вирощують на грунтах, добре заправлених органічними та мінеральними добривами. Насіння висівають навесні овочевою сівалкою з міжряддями 45—60 см на глибину 1,5 см. Сходи проріджують на 8—10, вдруге — на 25 см. Протягом вегетаційного періоду два-три рази розпушують міжряддя й рядки. Товарна стиглість настає на 45—65-й день.

Щоб одержати насіння салату ромен, необхідно висівати його рано навесні з міжряддями 60 см. Провести проріджування на 25—30 см. У середині липня качани стеблуються, з'являються квіткові стебла, і рослина квітує. В середині серпня дозріває насіння, його збирають вибірково. Насінники дозрівають у бабках, потім їх обмолочують.

В. П. ГРИНЬ,
кандидат с. -г. наук
Центральний республіканський
ботанічний сад АН УРСР

Служба взаємодопомоги

За допомогою «ДСГ» придбала насіння динного дерева і огірдині. Та, на жаль, не знаю, як вирощувати ці рослини. Можливо, хтось з передплатників додатку поділиться досвідом вирощування динного дерева і огірдині.

Л. Ч. ДУБАН,
м. Львів

Динне дерево

Батьківщиною динного дерева є Мексіка. Це декоративно-плодовий кущ або дерево висотою до 4 м; при формуванні — до 2 м. Стовбур прямий, біля основи потовщений, 10—20 см у діаметрі; кора — гладенька; листя — лопасте, кільчасто надрізане на частки, велике. Квіти жовті, ароматні (нагадують запах конвалій) до 4 см у діаметрі. Цвіте в березні — вересні. Плоди досягають маси 2—3 кг і більше. Розмножується динне дерево насінням. Висівають його навесні по одній насінині в горщик діаметром 7—10 см у землесуміш з листяного, дернового і піску (4:2:1). Грунт повинен бути вологим, температура повітря — 25—29°С. Коли сіянці досягнуть 6—10 см у висоту, ставлю їх на стелажі з важким повітрям. Влітку приміщення часто провітрюю. Взимку листя опадає, тому полив з осені поступово зменшую, доводячи взимку грудку (землю) до просихання (протряхання). З березня полив збільшую. Пересаджую рослини через 1—2 роки, старі — рідше. Пересаджуючи, обов'язково змінюю верхній шар землі.

За такої агротехніки можна щороку збирати від 3 до 6 плодів з дерева, яке росте в кімнаті. Плоди на смак нагадують диню.

Огірдиня

Огірдиня — на смак нагадує огірок. У кінці березня на початку квітня висіваю у паперові або поліетиленові стаканчики по одній насінині в горщик розміром 10×10 см. Обов'язкова умова при вирощуванні розсади — гарне освітлення, щоб рослини не витягувалися, а також регулярне загартовування. У грунт розсаду висаджую в кінці квітня — на початку травня, накриваючи її плівкою, але якщо нема плівки, то потрібно висаджувати 15—20 травня (коли мине загроза приморозків).

Рослини потрібно висаджувати з міжряддями 70—100 см. Як тільки головні пагони досягнуть одного метра, прищипніть їх, залишаючи на стеблі 4—6 плодів.

Дотримуючись цих порад, одержите хоч і дрібні, але ранні плоди.

П. І. СЛОБОДЯНЮК,
м. Хмельницький

Вільноростуча пальмета

У вигляді вільноростучої пальмети формують дерева на карликових підщепах у шпалерному саду. Конструкція цієї крони подібна до навкісної пальмети, але має здебільшого 3—4 яруси, вільно розміщені по стовбуру на відстані 40—60 см один від одного. Не дотримуються тут і чіткого супротивного ярусного розміщення гілок, допускаючи вільне, розріджене їх розташування.

Якщо сад закладають несформованими однорічками, то посаджені деревця рано навесні укорочують над добре розвинутою брунькою на висоті 50—55 см.

Нерідко на сильних однорічках в окремих сортів у розсаднику утворюються передчасні гілочки. Якщо вони знаходяться в зоні, де повинні розміщуватись основні гілки першого ярусу (приблизно до 10 см нижче бруньки, над якою укорочена однорічка), то дві з них укорочують над другою або третьою добре розвинутою брунькою, і надалі з них формують перший ярус крони. Решту передчасних гілочок, які розміщені на штамбі, вирізують на кільце.

Коли пагони, розташовані в зоні першого ярусу крони, досягнуть довжини 8—10 см, проводять першу зелену операцію. Один-два бічних пагони, які розвинулись безпосередньо під центральним провідником і є його конкурентами, прищипують або й зовсім виламують. У зоні крони залишають 5—6 пагонів, а всі інші, розміщені на штамбі, видаляють.

У кінці червня або на початку липня, коли пагони у кроні добре розвинуться, вибирають з них три найсильніші — верхній для центрального провідника, а два інших — для першого ярусу. Пагони, з яких будуть вирощуватись гілки першого ярусу (як і наступних), повинні бути спрямовані в ряд з одного і другого боків стовбура і відходити від нього під кутом не менше 45°. Якщо таких пагонів підібрати не можна, то для основних гілок крони добирають пагони, які відходять від стовбура в бік міжрядь, обережно їх нахиляють у напрямку ряду і підв'язують до дроту. Надалі весь час стежать, щоб вибрані для основних гілок крони пагони добре і рівномірно розвивались. Якщо будь-який пагін відстає в рості, то верхній його частині надають вертикального положення (підв'язують до дроту) А якщо пагін необхідно ослабити, його нахиляють горизонтально до дроту.

З іншими пагонами, що розташовані в зоні крони, чинять так. Двом пагонам, розміщеним у напрямку ряду нижче вибраних для першого ярусу, дають вільно розвиватись. Якщо ж вони хоча б якоюсь мірою є конкурентами основних пагонів крони, їх нахиляють (відповідно до сили росту) і підв'язують до дроту. Коли у кроні, крім зазначених, є ще пагони, їх вирізають або скручують на відстані 10—15 см і перетворюють на плодові, а через рік-два вирізають.

На другий рік після садіння дерев (як і в наступні роки) рано навесні (до початку вегетації) для закладання другого ярусу центральний провідник укорочують на висоті приблизно 45—65 см від основної верхньої гілки першого ярусу крони. Для кращого розгалуження і росту трохи укорочують (приблизно на п'яту-четверту частину) основні гілки першого ярусу, оскільки на їхніх верхівках часто закладаються квіткові бруньки. Якщо на стовбурі вище гілок першого ярусу крони є сильно розвинуті гілки, відхилені минулого року, їх зовсім видаляють.

Коли на центральному провіднику й основних гілках крони молоді паростки досягнуть приблизно 5—6 см, видаляють по 1—2 пагони-конкуренти, які розміщені у верхній частині на гілках і провіднику одразу ж під новими пагонами подовження. У цей час видаляють і пагони, розміщені на внутрішньому боці основних гілок крони, за винятком тих, які знаходяться на оголених місцях основної гілки.

Приблизно на початку липня, коли нові пагони добре розвинуться, на центральному провіднику вибирають (як і в перший рік) три найсильніших і відповідно розташованих пагони — один для централь-

Школа садівника

Школу веде Мліївський науково-дослідний інститут садівництва Лісостепу України

Ходімте в сад

ного провідника і два — для основних гілок другого ярусу крони. Всі інші добре розвинуті пагони, що виросли на центральному провіднику, відхиляють і підв'язують до дроту.

Після закінчення росту пагонів у довжину протягом серпня і вересня основні гілки першого ярусу крони обережно нахиляють під кутом 45—50° від центрального провідника і підв'язують до дроту. Гілки (1—2), розміщені нижче гілок першого ярусу, нахиляють до горизонтального положення і підв'язують до найближчого дроту. Якщо ж ці гілки слабо розвинуті, то їх пригинають наступного року.

Якщо сад закладають дворічними саджанцями, то в перший рік перед початком вегетації центральний провідник укорочують на висоті 30—45 см від основи верхньої бічної гілки. Дві верхні бічні гілки, які залишають для першого ярусу крони, укорочують на таку довжину, щоб вони були приблизно на одному рівні з центральним провідником, а також між собою. Нижні дві гілки відхиляють у горизонтальне положення в напрямку ряду, вкоротивши їх приблизно наполовину. Коли в кроні є більше гілок, то їх вирізують на кільце. На другий рік формують крону у цих дерев так само, як і у дерев, висаджених в однорічному віці.

На третій і наступні роки формують крону так, як і на другий рік. Рано навесні, до початку вегетації, укорочують центральний провідник на висоті, де будуть закладені основні гілки четвертого ярусу крони. Одночасно з цим укорочують приблизно на чверть верхні частини у провідників основних гілок, які вкриті квітковими бруньками, то сильнорослі гілки, що ростуть вертикально і заглушують крону. Якщо є вільні місця в кроні, то сильнорослі гілки, які ростуть вертикально, нахиляють так, щоб заповнити ці порожні місця.

Коли молоді пагони досягнуть 5—6 см, то видаляють або прищипують пагони-конкуренти на провідниках центральної і бічних гілок та видаляють пагони, розміщені на внутрішньому боці основних гілок.

Після того як пагони добре розвинуться (на початку липня), закладають наступний ярус крони, а всі сильнорослі пагони, які не використовують для основних гілок, пригинають у горизонтальне положення і підв'язують до дроту.

У серпні-вересні основні гілки обережно нахиляють до певного кута і підв'язують до дроту. При цьому гілки другого і наступних ярусів нахиляють на другий рік після їх закладання.

Коли в ряду дерев утвориться суцільна плодова стіна, верхівки основних гілок укорочують на бокові розгалуження з тим, щоб гілки не переплітались і крона надто не загущувалась. Центральний провідник на висоті приблизно 2,5 м обрізують на бічну гілочку. З вертикальних пагонів, що на ньому утворюються, щорічно залишають один, який розміщений найближче до центрального провідника, а решту вирізають.

Після вступання дерев у пору плодоношення стежать, щоб крона у них надмірно не розросталась і не загущувалась та щоб вони щорічно давали приріст, на якому утворюються молоді продуктивні плодові гілочки. Для цього щороку крону проріджують, омолоджують на дво-трирічну деревину гілки, що припинили ріст, а вільні місця в кроні заповнюють новим вегетативним приростом. Гілки, які надмірно розрослись у міжряддя, укорочують на бічні галуження.

Під час обрізування дерев і влітку своєчасно знімають або замінюють підв'язки, щоб не допустити перетяжок на штамбі та гілках, виламування яких покалічить дерево, знизить його продуктивиість.

Словничок садівника

Угорки — другий підвид збірного виду сливи домашньої. Від тернослива відрізняється великою силою росту. Плоди різної форми, від видовжено-овальних до округлих, синьо-фіолетові з борозенкою. М'якуш зеленувато-жовтий. Кісточка видовжена, добре відокремлюється від м'якуша. Добре розмножується кореневими відприсками. Сорти угорок різні за морозостійкістю, строком достигання, товарними якостями плодів. На відміну від ренклодів і мірабелів, угорки — самоплідні, більш урожайні, ніж інші різновиди сливи. Плоди використовують, головним чином, для переробки та сушіння, і, звичайно, споживають свіжими.

Ущільнення — висаджування в міжрядді ще одного ряду дерев так, щоб нове, ширше міжряддя було спрямоване з півдня на північ. Якщо в такому напрямку ряди дуже короткі, тоді підсадку ущільнювачів роблять у довгих рядах, а на схилах саджають упоперек схилів. Ущільнюють сади залежно від їх сили росту, а не віку: якщо крони зімкнулись, ущільнення не дасть ніякого ефекту. Старші сади краще ущільнювати деревами на вегетативних карликових підщепах або іншими скороплодами. Мета ущільнення — підвищити продуктивність садів з різними схемами насаджень (10×10 м, 10×8 м, 8×8 м), особливо на родючих грунтах.

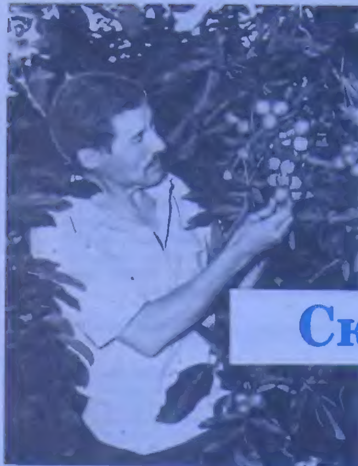
Центральний провідник — частина стовбура дерева вище штамба. На ньому розміщено скелетні гілки, а у веретеноподібних крон — і напівскелетні гілки.

Чатала — дерев'яні, металеві дротяні та інші підпірки і стяжки для підтримання надміру навантажених плодами гілок. Їх заготівля, установка та прибирання після збору врожаю вимагає великих трудових та матеріальних затрат. Крім того, установка дерев'яних чатал у садах старих конструкцій усуває ще й можливість механізованого обробітку грунту. Тому останнім часом дерев'яні чатала все більше замінюють дротяною шпалерою, внутрішньокронними та іншими стяжками, створенням живих містків тощо. Але найкращим слід вважати усунення з саду будь-яких додаткових споруд шляхом формування міцного скелета і конструкції дерева, здатного самостійно утримати найбільший врожай.

Шпалера — легка, ажурна споруда для утримання слабоякірних дерев, винограду та інших витких рослин. Її виготовляють з різних стовпців (дерев'яних, металевих, залізобетонних) та дроту. Шпалеру встановлюють залежно від висоти дерева та його ваги в період максимального навантаження. Як правило, дротяну шпалеру ставлять у напрямку ряду, щоб не заважала обробітку грунту, боротьбі з шкідниками, руху машин при збиранні врожаю та виконанні інших робіт.

Штамб — найтовща частина стовбура — від кореневої шийки (від грунту) до першої скелетної гілки. Його висота визначається технологією формування дерева, залежно від висоти штамба дерева поділяють на *високоштамбові* (штамб 1,8—2 м), середньоштамбові (1,2—1,5 м), *низькоштамбові* (0,6—0,8 м) та *кущові*, у яких штамба або зовсім немає, або він не вищий 25—35 см. Встановлено: чим нижчий штамб, тим дерево швидкоплідніше, менш габаритне, морозостійкіше.

Якірність дерева — здатність кореневої системи утримати дерево при навантаженні врожаєм, розмоканні грунту від дощів, сильних вітрах. Чим глибше і ширше залягають корені, тим вища якірність дерева. Найміцніші дерева — на сіянцевих підщепах; середньоміцні — кореневласні та на дусенах; слабо- і дуже слабоякірні — на парадизці 9 та деяких інших вегетативних підщепах, корені яких невеликі і залягають у верхньому шарі грунту.

Скороплідні волоські горіхи

Властивість бічного плодоношення (разом з верхівковим) забезпечила густу зав'язь.

Узбецький вчений С. С. Калмиков знайшов у дикій природі (в регіоні Ташкента) карликовий горіх, що починає цвісти вже на другий-третій рік після висіву. Він назвав його Ідеалом. Пізніше великий внесок щодо вдосконалення скороплідних горіхів зробив селекціонер І. Є. Кочерженко.

Дерева цих двох груп (сортами їх не можна назвати з причини переважно насіннєвого розмноження) відрізняються від звичайних волоських горіхів насамперед наявністю другого (літнього) цвітіння, яке, на жаль, не має практичного значення у наших широтах. По-друге, жіночі квітки першого цвітіння утворюються не тільки на верхівкових бруньках, як у звичайного горіха, а й на бічних. До того ж жіночі квітки на верхівках пагонів розміщуються великими купами, внаслідок чого у сприятливі щодо запилення роки можуть утворюватись грона з 8—12 плодами. Зовні дерева менші за висотою, а за формою нагадують кущ.

Деревам групи Кочерженка порівняно з Ідеалом гронуватість (і як наслідок цього — підвищення врожайності) властива більше. Слабо рослі дерева частіше зустрічаються в групі Ідеал. Однак поряд з цим обидві групи мають недоліки, і тому потребують селекційного вдосконалення. Серед сіянців трапляються занадто теплолюбні, у яких верхні частини пагонів не встигають здерев'яніти і всихають взимку. Крім недостатньої зимостійкості, причиною недородів буває вибагливість до умов запилення, коли дерево добре цвіте, але не дає густої зав'язі.

Тому я дійшов висновку не цуратись і звичайних (без другого цвітіння) горіхів. Сувора зима 1986—1987 рр., що завдала великої шкоди горіховим насадженням майже по всій Україні, дала також змогу виявити морозостійкі форми. У м. Золотоноша Черкаської області на фоні масових пошкоджень дерев я знайшов деякі з добрим врожаєм. Серед них були як гіганти, так і досить низькорослі. Розпитуючи їхніх власників, переконався, що цвітіння з четвертого-сьомого років не рідкість.

Відбираючи дерева для розмноження, віддаю перевагу ще й таким властивостям, як природний, а не примусовий, від приморозку, листопад, раннє (наприклад, на початку вересня) достигання плодів та рудуватий, а не яскраво-зелений колір однорічних гілочок восени. Дуже цінними ознаками є помірна вимогливість до тепла, що сприяє просуванню дерев на північ, а також запізнене розпукування бруньок навесні, після можливих приморозків, а у молодих сіянців ще й невідмерзання взимку верхівкових бруньок, кущовидність.

Зменшити розмір дерев і наблизити цвітіння можна такими заходами, як пікірування пророщеного насіння, підкладання на спід лунки цегли, а також пересаджування або перерізання стрижневого кореня підкопом у першій половині літа.

Вирощуючи дерево, висіваю в лунку 3—5 сім'янок на глибину 3—5 см. Це дозволяє вибрати екземпляри ще й за типом дихогамії, тобто послідовності цвітіння чоловічих і жіночих квіток. Для доброго запилення корисно мати поблизу дерева з першочоловічим (протеандричним) характером цвітіння і протилежним (протогінічним). Згодом у лунці залишаю не більше двох рослин (протеандричну і протогінічну).

Насіння зберігаю в сухому, холодному приміщенні. Найкраща температура — нульова або невелика мінусова. Пророщення навесні починаю з вимочування. Зародки оживають краще, коли обмиваються водою. Тому після 1—3 годин вимочування, коли зерня пом'якшає, відламую кінцем ножа частину шкаралупи ближче до носика, де є зародок. Далі вимочую у мілкому шарі води, щоб з неї горіхи трохи виглядали, бо інакше — тонуть і задихуються.

Тривалість вимочування до двох-трьох діб, поки не набрякне зерня й не з'явиться на поверхні води блискуча оліїста осуга. Воду беру дощову (без хлорки), міняючи не менш як 2 рази на добу. Пророщу-

Грона японських горіхів:

айлантолистий зацвітає з 5—7 літа, шкаралупа товща, ніж у серцеподібного, але тонша, ніж у маньчжурського, а урожайність вдвічі більша за рахунок величини грон;

серцеподібний зацвітає з 6—7 літа, за якістю близький волоському, ядро виймається цілим, морозостійкість — між волоським і маньчжурським;

обидва з півдня Сахаліну, не уражуються марсонією як волоські (від дощів), нижчі за маньчжурські, запилюваність при перехресному запиленні надійніша, ніж у волоських.

вати зручно у прокип'яченій тирсі в каструлі з щільною кришкою для підтримання вологості повітря. Горіхи кладу боком на ребро і повністю не засипаю тирсою, щоб було видно розвиток зародків. Обмазую вимочені горіхи рідким спрацьованим карбідом. Така дезинфекція дає змогу уникнути зараження кореневим раком, особливо на кислих грунтах. Починаючи з восьмої доби зародки проростають, даючи корінець, а потім дужку-стеблинку. Висаджую, коли основний корінець не перевищує 5—7 см і ще не з'явилися бічні, які легко пошкоджуються.

Висівати краще у піщану грудку. Корисним є і контакт молодих корінців з гашеним вапном (з означеної причини). Тому поливаю 2—3 рази за літо вапняним «молоком». Переконався у меншій ефективності осіннього висіву, принаймні тонкошкаралупних сім'янок.

Волоський горіх та інші види горіхових — прекрасні санітари. Наприклад, очищають повітря від парів бензину. Розміщені поблизу від них рослини менше уражуються комахами. Хочу додати, що родичі волоського горіха перевершують його за морозостійкістю, не хворіють, як він, на антракноз (чорнота плодів у дощові літа), краще запилюються і запилюють його. Тому більш якісні, врожайні й відносно скороплідні види горіхових — насамперед айлантолистий та серцеподібний — слід вводити в культуру (вони зустрічаються у лісництвах та ботанічних садах). Їх варто вирощувати на вулицях і в громадських місцях. А від запилення ними волоського горіха можна одержати гібридне насіння, з якого виростити дерева з господарсько цінними ознаками.

Щеплення горіха складне й ненадійне, особливо Ідеалу та Кочерженка. Я роблю його переважно аблактуванням (зближенням). Вегетативно можна також розмножувати відсадками, але тримати їх у землі треба два літа.

Л. С. ШУГІН,
селекціонер-аматор

А «Ідеал» — не ідеал

Років п'ятнадцять тому розгорівся серед садівників ажіотаж навколо горіха волоського сорту Ідеал. Зацікавився ним і я. Адже диво-дерево нібито приносить нечувані плоди вже на другий рік життя, і мало того — родить гронами, та ще й двічі на рік.

У пошуках таких горіхів дістався я аж до Тянь-Шаню і зустрівся з Сергієм Семеновичем Калмиковим, з легкої руки котрого і пішли в світ Ідеал та Узбекистанський скороплідний. Дійсно, окремі сіянці скороплідних сортів можуть вже на наступний рік дати від 1—2 до 10 і більше плодів. Справді, значна частина їх цвіте двічі на рік. Далі... Тут слід поставити велику крапку, адже починаються недоліки, і дуже суттєві.

Щоб перевірити можливості Ідеалу в умовах Західної України, я сіяв і висаджував сіянці скороплідних сортів (приблизно за 100 км на північ від Львова).

При −20°С і нижче скороплідні сіянці сильно підмерзають. Звичайно, можна їх і вкривати, поки малі. А далі! Ростуть вони у молодості добре, не відстають, а часто й обганяють звичайну форму. Друге: як сорти С. С. Калмикова, В. В. Стефаненка, так і скороплідні сіянці сортів київської селекції уражаються марсонією — чорною гниллю. У одних лише плоди, у інших і плоди, й листя, і навіть молоді пагони.

Ще один недолік — дрібноплідність. У нас, у північній для цієї культури зоні, горішки вдаються діаметром 2—3 см, тоді як місцеві сорти мають плоди діаметром 4—6 см і незрівнянно вищу урожайність.

Щодо другого цвітіння, то воно буває через 10—20 днів після першого, але не дає користі, тому що для одержання плодів від другого цвітіння у нас потрібно заздалегідь запастися пилком і штучно запилювати квітки. Можна і без цього діждатись урожаю, але не кожен рік, та іще дрібніших, між від першого, і лише кілька штук. Якщо порівнювати сіянці скороплідних Ідеалів із звичайними, але не на 2—3-й, а на 10-й рік життя, то скороплідні втрачають свої переваги. Ідеал взагалі може не дожити до такого строку.

На підставі власного досвіду хочу застерегти садівників від бездумного захоплення Ідеалом, принаймні в тих районах, де бувають морози більші за −20—25°С і висока вологість повітря. Потрібно робити свідомий вибір між дослідом і товарним деревом, між можливою жменею горіхів через два роки і мішком щорічно через двадцять. Між обробленими отрутохімікатами, та ще й попід хатою, і чистими плодами. Ці форми виникли на півдні, у Франції, Молдавії, а Ідеал та Узбекистанський скороплідний знайдені в передгір'ях Тянь-Шаню у саду садівника-таджика, і можуть добре рости передусім там, та й то здебільшого як екзот, а не як плодове дерево.

Необхідно розповісти ще одну історію, пов'язану із сибірським Ідеалом. Довго не давала спокою чутка, що у Західному Сибіру плодоносить Ідеал, і можна навіть купити сибірське насіння. Може, десь і родить, але у моєму випадку виявилось, що меткий «садівник» вирішив проблему геніально просто. Закупив на півдні партію горіхів і вже в Сибіру продавав по карбованцю штука. А у № 5 ДСГ є згадка про нову ціну: 7—9 крб. за плід. Мабуть, з'явився ще один «мічурінець».

І ще одне міркування. Горіх — вітрозапильна рослина із різним часом цвітіння чоловічих та жіночих квітів, отже, насіннєве потомство — результат перезапилення різних дерев. Чистий сорт можна підтримувати насіннєвим шляхом, лише штучно запилюючи під ізолятором жіночі квіти. Іноді частина плодів може утворюватись партенокарпічно, тобто без запліднення пилком, і на 100% передавати ознаки материнського дерева. Але розпізнати такі плоди за зовнішніми ознаками неможливо.

Вважаю, що зараз садівникам-любителям треба зосередитись на виявленні кращих місцевих форм, їх пересіванні та розмноженні. І особливо на проблемі щеплення горіха волоського у помірній зоні, а не на гонитві за примарним Ідеалом. Поки що це, мабуть, єдиний шлях до «хліба майбутнього», бо ж Ідеал — не Ідеал.

В. М. БАТОЧЕНКО,
працівник станції юннатів

Пропоную...

...безкоштовно для дитячих будинків, інтернатів, будинків престарілих насіння ремонтантної безвусої суниці сорту Гервальде. Ягоди за ароматом і смаком не поступаються лісовій суниці. Не забудьте надіслати конверт із зворотньою адресою.

К. М. Кацубо,
310157, м. Харків, вул. Власенка, 24, кв. 78

У стадії спокою

Чув, що розроблено технологію щеплення волоського горіха в стадії спокою.

Думаю, багатьох зацікавить цей метод, принесе користь у поширенні цінної культури.

І. С. Вакарюк,
Чернівецька обл.,
Новоселицький р-н,
с. Подвірне

Останнім часом у практику садівників, які вирощують волоський горіх, поряд з літнім окулíруванням входить зимове щеплення в закритому приміщенні. Найкращий спосіб — щеплення живця косим зрізом з язичком (копулювання). Саме таким способом вперше вирощено щеплені саджанці волоського горіха у Ботанічному саду АН Молдавської РСР. Надалі цю технологію удосконалили в Молдавському НДІ садівництва, виноградарства та виноробства, і тепер її застосовують у різних зонах вирощування волоського горіха з деякими поправками на місцеві умови й можливості.

Чи має зимове щеплення горіха якісь переваги порівняно з окулюванням? По-перше, у теплицях або в інших закритих приміщеннях можна створити оптимальні умови для зрощення прищеплених компонентів (вологість повітря 80—90%, температура у стратифікаційних ящиках на рівні спайок щеплень 25—28°С). По-друге, в умовах промислового садівництва процеси можна механізувати.

Як підщепу використовують однорічні сіянці горіха волоського з товщиною штамбу у зоні щеплення 10—16 мм. Для вирощування сіянців насіння висівають пізно восени або навесні на глибину 7—9 см, відстань у ряду 7—10 см, між рядами 70—80 см. На гектар висівають 1,5—2 т горіхів, щоб одержати близько 100 тис. штук сіянців. Сіянці викопують восени після опадання листя на таку глибину, щоб довжина стрижневого кореня становила не менше 25—30 см. Найкраще зберігати сіянці в підвалах у вологій тирсі або у вологому піску при температурі 0—5°С.

Коли обрізувати горіхи

Ось уже кілька років, як у мене вимерзли горіхи. Я прочитав у газеті «Сільські вісті», що їх треба пообрізувати, тоді ріст відновиться. Так я і зробив.

Маю 7 родючих дерев, деякі з них частково підмерзли, а інші ні, плодоносять. Торік зібрав непоганий урожай, але не обрізав ні сухих гілок, ні тих, що заважають, тому що вони «плачуть», якщо робити це навесні. Порадьте, у яку пору краще обрізати гілки горіхів?

Й. СИНИЦЬКИЙ,
Хмельницька обл.,
с. Покутинці

При сильному пошкодженні дерев горіха волоського морозом, внаслідок чого масово відмирають гілки в кронах або з'являються сильні пагони (вовчки) лише на штамбі, а інколи спостерігається повна відсутність ознак росту на дереві, обрізування дерев у перший рік пошкодження краще не проводити зовсім. Доцільніше це зробити рано навесні наступного року після того, як у перший рік вегетації після суворої зими на пошкоджених частинах дерев виростуть молоді сильнорослі пагони (вовчки), з яких можна в наступні роки сформувати молоді гілки для відновлення крони.

Обрізують пошкоджені гілки над добре розвинутими і зручно розташованими пагонами до живої тканини по всьому зрізу. Одночасно вирізують на кільце всі вертикальні пагони (вовчки), які виросли поряд з пагоном, вибраним для продовження вкороченої гілки. Всі бічні пагони залишають для вирощування з них обростаючих та плодових гілочок. У наступні роки обмежуються санітарним обрізуванням, тобто видаленням сухих та хворих гілок, а також тих, що загущують крону.

Обрізають горіх волоський у період спокою рано навесні в кінці лютого — в березні за 2—3 тижні до початку сокоруху, щоб упередити виділення пасоки з ран, оскільки надмірна її кількість сприяє розвитку грибкових захворювань, а також влітку (в липні-серпні), коли спостерігається спад сокоруху. Бажано це робити вранці або надвечір у хмарну погоду.

Всі рани у горіха при вирізуванні гілок зачищають гострим ножем і обов'язково замазують садовим варом.

Для одержання живців прищепи використовують однорічні пагони цінних місцевих форм і районованих сортів. Вони мають бути розвинутими, дозрілими, здоровими, довжиною не менше 40 см і товщиною біля основи не менше 10 мм. Заготовляють їх до настання сильних морозів. Зберігають у вологій тирсі або у вологому, чистому річковому піску в приміщеннях з температурою від нуля до плюс п'ять градусів. У теплі зими живці можна заготовляти безпосередньо перед щепленням.

Строки проведення щеплення такі: грудень-квітень, оптимальні — січень, лютий.

Перед щепленням провадять підготовку компонентів щеплення — підгонку. Сіянці очищають від землі, промивають, центральний стрижневий корінь укорочують безпосередньо перед редькоподібним потовщенням, бічні корінці укорочують, залишаючи 1,5—2,5 см. Для підгонки сіянці вкладають у стратифікаційні ящики або на стелажі рядами і пересипають зволоженою тирсою (пересихання не припустиме). Оптимальна температура у цей час 26—28°С, тривалість 10—14 днів. Закінчують її тоді, коли утвориться калюс на зрізах коренів і почнуть набухати верхівкові бруньки. Триває підгонка живців 3 дні.

Якщо щеплення роблять у березні-квітні, підгін вирощують тільки для підщепи (тривалість 1—2 дні).

Техніка щеплення така. Гостро заточеним прищепним ножем на сіянці підщепи на висоті 3—5 см вище від кореневої шийки одним рухом роблять косий зріз, у 1,5—2 рази довший від діаметра штамбу. Зріз для язичка роблять, відступивши на 1/4 від верхнього кінця косого зрізу і доводять до половини довжини першого зрізу. Надріз язичка виконують під невеликим кутом до площини косого зрізу і доводять до половини довжини косого зрізу. Таку саму операцію здійснюють і на живці прищепи. Потім сіянець підщепи і живець прищепи з'єднують так, щоб один язичок зайшов за другий.

Готові щепи ставлять у стратифікаційні ящики і пересипають їх пропареною зволоженою тирсою (товщина верхнього її шару — 5—7 см). Сигналом до закінчення стратифікації є утворення кругового калюсу (напливу) між компонентами. Після сортування ящики з щепами ставлять на зберігання при температурі нуль — плюс три градуси.

Перед висаджуванням ящики з щепами тримають на відкритому повітрі 10—15 днів. Тирсу над щепами поступово знімають.

Коли грунт на глибині 20 см прогріється не менш як до 10°С, щепи висаджують у перше поле розсадника з відстанню між рядами 80—100 см, у ряду 25—35 см, у борозни глибиною 25—30 см, добре зволожені. Місце зрощення (спайки) під час садіння повинно знаходитися на рівні поверхні грунту. Борозни засипають пухким грунтом, утрамбовують, підгортають. Горбок має бути на 7—10 см вищим від місця щеплення. Після підгортання щепи щедро поливають. Коли мине загроза повернення весняних приморозків, горбки поступово знижують. Цю роботу проводять протягом місяця.

Догляд за саджанцями полягає у створенні оптимальних умов для їхнього росту. Стандартні саджанці одержують на другий рік після садіння.

Г. ГЕРАСИМЕНКО,

Хвороби горіха

Найбільшої шкоди насадженням волоського горіха завдають хвороби — бура плямистість (марсонія) та бактеріоз.

Бура плямистість проявляється на листках у вигляді сірувато-бурих або темно-бурих плям з сіруватим центром, на зелених пагонах плями овальні, вдавлені, світло-сірі, бурі. У випадку сильного ураження на початку сезону плоди й листя передчасно опадають, а на горіхах, що залишились на дереві, утворюються чорні плями, які нерідко проникають до ядра і знижують їхні смакові якості.

Зимує гриб на листках і плодах, у ранах і тріщинах гілок, уражених у попередньому році.

Бактеріоз горіха спричиняє бактерія, яка уражує листя, пагони, бруньки, жіночі квіти і плоди. На листі з'являються темно-бурі плями, пагони потоншуються й ламаються. Плями на плодах поступово збільшуються і стають бурими, пізніше поглиблюються й чорніють. На молодих плодах, поки шкаралупа не затверділа, бактерії можуть проникати в ядро, спричиняючи загнивання. В стиглих плодах ядро не руйнується, однак самі плоди деформуються. В місцях ураження виділяється рідина, в якій накопичуються бактерії. Великої шкоди бактеріоз завдає при ураженні жіночих квіток — дерева залишаються майже без урожаю

Встановлено, що обидві хвороби інтенсивніше проявляються в роки з високою вологістю (понад 60%), дощовою, туманною погодою під час цвітіння волоського горіха.

Найефективніший спосіб захисту насаджень волоського горіха проти бурої плямистості та бактеріозу — підбір пізновегетуючих форм і сортів. Для боротьби проти хвороб необхідно обрізувати уражені та сухі гілки, спалювати листя, а грунт перекопувати або переорювати.

З хімічних засобів захисту найпростішим і надійним є обприскування дерев 3%-ною бордоською рідиною в період від початку розпускання бруньок до появи сережок (тичинкові квітки).

У роки з великою кількістю опадів і сильним ураженням рослин хворобою в першій декаді травня слід провести чергове обприскування 1%-ною бордоською рідиною або її замінниками; хлорокисом міді, 90%-ний змочуваний порошок (з. п.), 50 г на 10 л води; поліхомом, 60%-ний з. п., 40 г на 10 л води, з інтервалом 10—15 днів (не більше 6 обприскувань).

Ці заходи дають змогу захистити рослини і запобігти втратам врожаю.

О. М. ЛАПА,
ст. науковий співробітник,
канд. с.-г. наук,
Г. М. БАРДИН, агроном
(УНДІ садівництва)

Пропоную...

...насіння ремонтантної суниці Гора Еверест і Рання Русанівка, гібрида кавуна з гарбузом — кавбуза, садивний матеріал винограду ранніх морозостійких сортів і стахісу (для хворих діабетом).

Г. О. Мартиненко,
256600, Київська обл., м. Тараща, вул. Жовтнева, 16.

...садивний матеріал винограду, великоплідного агрусу, полуниць, картоплі, лікарських рослин.

О. І. Шевченко,
332522, Запорізька обл., Чернігівський р-н, с. Новоказанкувате, вул. Гагаріна, 95

Поділ житлового простору

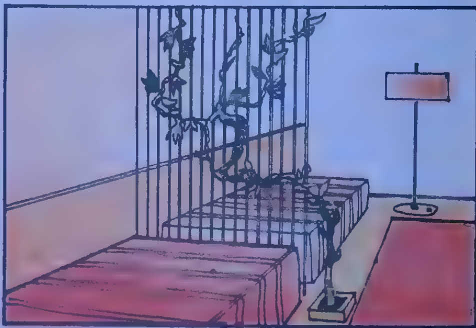

Рис. 1. а — шторою з прозорої тканини: б — решітчастим екраном.

Щоб створити найкращі умови для одночасного використання кімнати, її слід чітко поділити. Наприклад, у загальній кімнаті можна обладнати зони відпочинку, сну, обідню, дитячу та робочу. Їх створюють, відповідно розмістивши меблі, постеливши на підлозі килим, кольором стін, освітленням (за допомогою торшера або люстри), спеціальними екранами та ширмами.

Існує три основних способи поділу житлового простору.

У першому випадку (рис. 1) його ділять за допомогою ажурних перегородок, тканини. Ними можуть бути і штори з вільно підвішеної або натягнутої тканини з різноманітних планок, рейок та сіток, напівпрозорих перегородок та екранів, полиць, стелажів шаф, низьких меблів. У цей спосіб можна поділити навіть невелике приміщення, одночасно забезпечивши достатнє освітлення всіх кутків та високу декоративність інтер'єра кімнати.

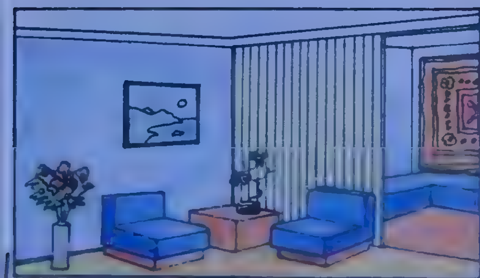
У другому випадку (рис. 2) приміщення ділять перегородками, які за необхідності можна прибрати. Такий поділ забезпечує не лише оптичну, а й акустичну ізоляцію, що дозволяє виконувати в приміщенні навіть несумісні роботи. Цей спосіб може бути використаний у сучасних будинках з великими площами кімнат.

Третій спосіб поділу (рис. 3) — це стаціонарні перегородки або важкі групи меблів. Для перегородок використовують сильно натягнуті тканини, дерев'яні екрани та вбудовані меблі. Вони можуть бути суцільними від підлоги до стелі або мати меншу висоту. Використання стаціонарних перегородок не на всю висоту дозволяє у великій за площею кімнаті виділити зони спальні або гардеробу. При цьому кімната залишиться просторово цілісним приміщенням.

Спосіб поділу приміщень вибирають з урахуванням площі та висоти кімнат, розташування вікон та дверей.

Малі за площею кімнати (до 18 м^2), як правило, ділять відповідною розстановкою меблів або контрастним кольоровим співставленням різних зон. Ділити такі кімнати екранами, шторами або перегородками не рекомендується, бо вони будуть підсилювати враження тісноти приміщення.

За пропорціями кімнати можуть бути глибокими, витягнутими по фронту та квадратними. Вікна і двері можуть знаходитись як на коротких, так і на довгих сторонах кімнати.

А

Б

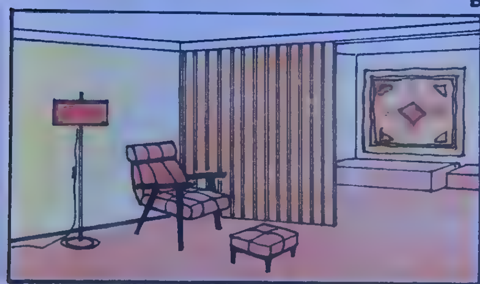
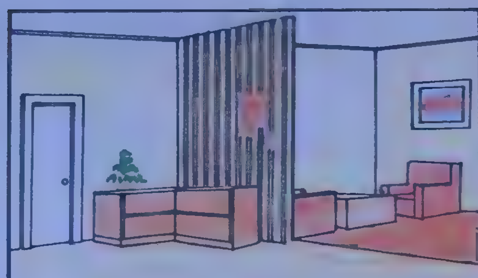

Рис. 2. а — шторами з непрозорої тканини; б — розсувною перегородкою.

А

Б

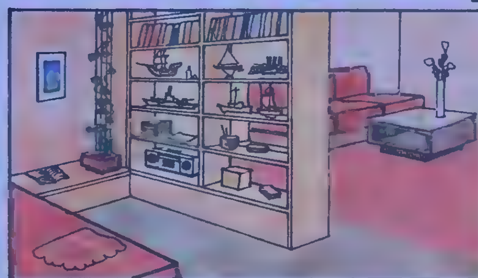

Рис. 3. а — екраном; б — прозорим стелажем.

Зони в глибоких кімнатах з вікном у торці влаштовують послідовно від входу до вікна. Щоб їх не затемняти, поділ здійснюють за допомогою низьких меблів, певного кольорового вирішення та місцевого освітлення.

Щоб оптично виправити неприємні пропорції глибоких вузьких кімнат, їхній простір в одному-двох місцях ділять декоративними решітками, прозорими стелажами або екранами висотою від підлоги до стелі.

Кімнати з вікнами по довгій стороні можна поділити за допомогою глухих елементів, наприклад, розсувних перегородок, шаф, штор, екранів, а також решіток та низьких меблів. Вибір способу поділу кімнати визначається естетичними та функціональними вимогами.

Загальні кімнати, близькі за пропорціями до квадрату, можна ділити будь-яким з приведених вище способів.

Найпростіше зонувати кімнати складних обрисів. У них вже саме розташування капітальних стін та перегородок створює умови для організації окремих зон у нішах та альковах. Якщо ж додати ще й декоративні решітки, прозорі стелажі або низькі меблі, то успіх в обладнанні такої кімнати вам забезпечений.

О. БАРАНОВСЬКИЙ

Кімнатні перегородки

Для поділу жилого простору у приміщенні створюються розсувні перегородки, стіни тощо. Вони можуть стати красивим елементом оформлення кімнати, причому за ступінню ізоляції їх наближають до внутрішніх стін.

Розсувна перегородка в робочому положенні — це стіна або двері (рис. 1). Каркас її роблять із щільної деревини або легких металевих сплавів, що забезпечить довговічність конструкції. У ній можна передбачити підйомний механізм, за допомогою якого піднімають перегородку над підлогою, після чого її зсовують або розсовують. Завдяки підйомному механізмові на підлозі не залишатиметься слід від руху перегородки. У робочому положенні її опускають на підлогу. Займає перегородка приблизно 15—20% загальної площі пройому. Товщина дерев'яного каркасу такої перегородки становитиме від 80 до 220 мм. Перегородки виконують у трьох варіантах:

без звукоізоляції;

звукоізоляція з пінополістиролу (6 мм) з обох боків конструкції;

звукоізоляція з пінополістиролу (1,5 мм) і повсті (3 мм) з обох боків конструкції.

Використання кожного варіанта залежить від конкретних умов у житлі.

Перегородки підвішують до стелі, але спочатку їх встановлюють у прорізі стіни. Верхня направляюча, як правило, має «П»-подібну форму і виготовляється із металевого листа. Для того, щоб ролики ковзали по направляючій, краї вертикальних полиць на третину підгинають під кутом 90° всередину. Простір, що залишився між ними, використовують для руху спеціальних тримачів (рис. 2). Ці тримачі з'єднують ланки перегородки з роликами, які переміщуються по кромках направляючої.

Направляючу фарбують темно- або світло-коричневою фарбою або на її поверхню наклеюють декоративну плівку з фактурою під дерево.

У просторих приміщеннях використовують розсувні перегородки, що фіксуються і вгорі, й унизу. Це надає їм відмінну конструктивну жорсткість. Нижню рейку монтують у підлозі. По ній рухається ролик, який є обмежувачем від зміщення розсувної стінки. Для виготовлення верхньої й нижньої рейок найкраще використовувати алюмінієвий профіль. На поверхню перегородок наклеюють декоративну плівку з рисунком фактури дерева.

У жилих приміщеннях використовують і спрощені конструкції таких перегородок. Ось один із прикладів: розсувна перегородка складається із окремих ланок, кожну з яких зібрано з рейок (брусків) розміром 20×60 мм. До них прикріплені фанерні смуги шириною 165—170 мм. З'єднують рейки і смуги у вертикальних стиках щільною тасьмою або металевими петлями. Щоб ланки перегородки рухалися рівномірно, тобто розкривалися і з'єднувались, використовують сталеві «ножиці». Вони закріплюються на болтах угорі й унизу, причому нижні шарніри вільно переміщуються по вертикалі. Ланки перегородки на спеціальних гачках підвішують до двох роликів, що рухаються по направляючим.

З урахуванням планування кімнат влаштовують перегородки, ролики яких переміщуються як по прямій, так і по кривій лінії (у плані). У цьому випадку виготовлення конструктивних вузлів і деталей вимагає особливої ретельності й точності. Несучий каркас перегородки складається з вертикальних стійок (брусків), виконаних з дерева, алюмінію і амортизаторів, виготовлених з листової гуми і м'якої декоративної обшивки. Як правило, для обшивки використовують штучну шкіру або щільну декоративну тканину (рис. 3 а, б, в). Рисунок і колір поверхні перегородки можуть бути такими, як і рисунок шпалерів і колір стін приміщення. Такі м'які криволінійні перегородки відмінно вписуються у інтер'єри спалень, віталень,

Рис. 1. Розсувна перегородка: а) загальний вигляд; б — схема з'єднання елементів; в — кріплення перегородки до стелі.

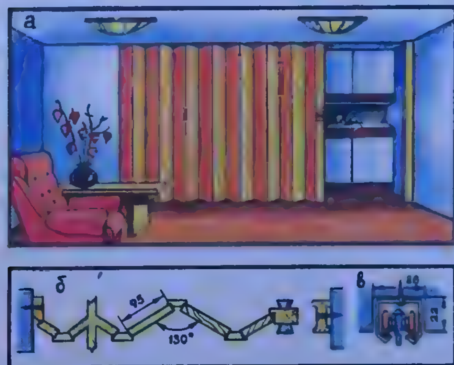
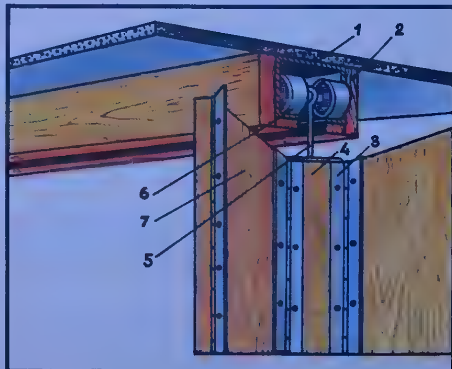

Рис. 2. Конструкція скоби-тримача: 1 — скоба; 2 — декоративна дошка; 3 — петля; 4 — рейка-брус; 5 — гачок; 6 — візок на роликах; 7 — ланка перегородки.

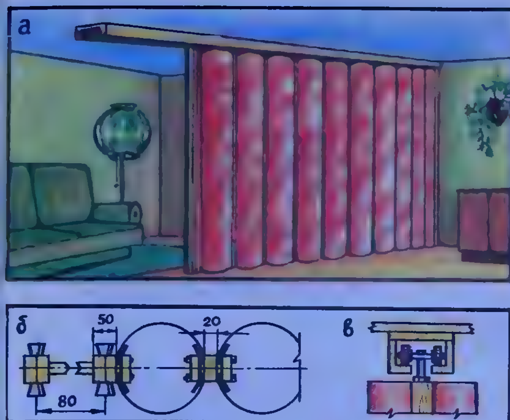

Рис. 3. Перегородка з еластичного матеріалу: а — загальний вигляд; б — схема з'єднання елементів; в — кріплення перегородки до стелі.

кухонь-їдалень. Пересуваються вони за допомогою роликових візків, вмонтованих у верхній і нижній частині конструкції. Щити з'єднують металевими петлями. Для кращої звукоізоляції у місцях стикування необхідно наклеювати еластичний матеріал (шкуру, смужку ворсистого килимка тощо).

Основою перегородок можуть бути фанерні щити шириною 800—1200 мм. У нижній частині кожної секції (щита) кріплять ролики або роликові візки, за допомогою яких перегородки пересувають по спеціальній рейці, вмонтованій у підлогу. Угорі зроблено направляючий паз. На щити наносять декоративний рисунок або наклеюють фотошпалери, до них прикріплюють екран для показу фільмів та діапозитивів.

В останні роки для поділу приміщення використовують і розсувні стіни-екрани із засkленими поверхнями. Кріплення таких екранів до направляючих аналогічні з тими, про які сказано раніше. Каркас виготовляють із сталевого або алюмінієвого профіля і вставляють у нього рифлене органічне кольорове скло з декоративним рисунком. Для виготовлення стіни-екрану використовують і дерев'яні рейки, скріплені металевими кутничками. Ширина панелі 170—250 мм, висота на 115 мм менша, ніж висота жилого приміщення. З'єднують панелі між собою меблевими петлями.

У дерев'яних ланках дверей-перегородок роблять наскрізні вирізи, в яких вставляють кольорове або матове скло. Подібне рішення урізноманітнять кольорову гаму приміщення. Звукоізоляція при цьому не погіршується.

З книги В. Г. СТРАШНОВА

«Сельский жилой дом».

«Простіше не придумаєш»,—

зверхньо відповідають досвідчені садівники на запитання новачка про те, як виготовити ту чи іншу нескладну річ, скажімо, звичайні козли для пиляння дров. — «Береш дві планки і збиваєш хрест-навхрест. Ось і вся премудрість!» Премудрість, може, й уся. Та все ж хотілося б знати, як правильно виготовити прості надійні козли, які б служили вірою і правдою роки, а не розвалювалися від першого поліна.

О. В. АРТЕМЕНКО
м. Київ

На лист тов. АРТЕМЕНКА відповідає інженер П. П. ВЛАС.

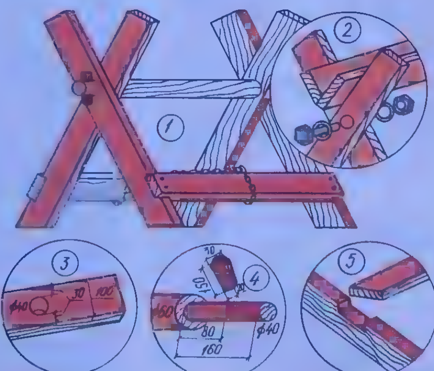
Для виготовлення козлів (рис. 1; 2) необхідно мати чотири рейки перерізом 50 мм×100 мм і довжиною 1,2 м чи два кругляки діаметром 100 мм та довжиною 1,2 м, які розрізають иавпіл; кругляк діаметром 50 мм, довжиною 0,8 м; дві дошки товщиною 20 мм, шириною 80 мм, довжиною 0,8 м.

Виготовлення гнізд для шипів. Складають одна на одну чотири обтесаних рейки і визначають центр отвору. Потім циркулем відмічають діаметр отвору (40 мм) і свердлять його (рис. 3).

Виготовлення шипів. У кінцях кругляка роблять шипи діаметром 40 мм, довжиною близько 160 мм. Для цього обпилюють кругляк по периметру на глибину 5 мм і обробляють рашпілем. Потім видовбують з обох боків отвори під клинці (рис. 4), які виготовляють з твердих порід дерева.

Складання козлів. Боковики надівають на шипи кругляка (середньої частини козлів) і фіксують клинцями. Внизу боковики кріплять дошками (рис. 5). Ширину розкладання боковиків обмежують ланцюгом чи шнуром.

Болтове з'єднання. Значно економить час з'єднання боковиків за допомогою болтів (рис. 2). Для цього вибирають болти діаметром близько 10 мм. Різьбу гайки добре змащують. Функції кругляка можуть виконувати дві дошки, складені під кутом.

Клітка для кролів

У вересневому номері «ДСГ» прочитав матеріал про розведення кролів. Вирішив також їх розводити. Порадьте, будь-ласка, як зробити клітку для кролів.

О. Косенко
Львівська обл., м. Трускавець

На листа О. КОСЕНКА відповідає інженер П. П. ВЛАС.

Щоб кролі швидко росли і давали добрий приплід, клітка для них повинна бути світла, тепла, простора, захищена від непогоди та протягів. Розміри клітки залежать від породи кролів (див. табл.).

Параметри кліток, см	Порода кролів		
	велика	середня	мала
Ширина	100	80	60
Глибина	80	80	80
Висота	60	55	50

Використовуючи цю таблицю, можна побудувати триповерхову клітку (рис. 1). Для виготовлення кліток використовують обаполи або стругані дошки, не товщі 20 мм.

Виготовлення клітки і ящика для кролів: 1 — зовнішній вигляд клітки; 2 — переріз підлоги, решітки і зливного жолоба; 3 — бічний переріз; 4 — підлога і поперечки бічних стінок. Вид спереду; 5 — двері; 6 — ящик для транспортування кролів.

Бічні стінки. Дошки, що утворюють бічні стінки, кріплять цвяхами до чотирьох планок. Останні встановлюють не горизонтально, а зі скосом близько 30 мм на довжину планки (рис. 2). До верхніх планок кріплять дошки даху. Стінки виставляють вертикально (рис. 4).

Часто підлогу стелять під прямим кутом. Особливо тоді, коли під неї вмонтовано деко для гною з оцинкованої жерсті.

Задня стінка. Дошки задньої стінки прибивають до бічних стінок. Спочатку кріплять верхню та нижню дошки. Знизу залишають зазор 20 мм.

Дах. Він має виходити за межі клітки з боків і ззаду на 50 мм, спереду — мінімум на 200 мм (рис. 3). Дошки кріплять до верхніх планок бічних стінок, потім покривають двома шарами толю або руберойду. Покрівля повинна виходити за межі даху на 20 мм з усіх боків.

Підлога. Стругані дошки кріплять до планок бічних стінок. Спереду, щоб не випадав корм, прилаштовують захисні дошки шириною близько 10 см. Підлогу необхідно оббити толлю. Її кріплять цвяхами до захисних дощок і бічних стінок та виводять за задню стінку (див. рис. 2 — зображено жирною лінією). Можна оббивати неіржавіючою жерстю або плитами листового шиферу.

Якщо є деко для гною, підлогу можна не робити. Достатньо бічних напрямних планок.

Решітка, зливний жолоб. Решітку, як правило, роблять з двох половин. Тоді її краще виймати для видалення гною. Уклін підлоги вирівнюють упорними рейками. Решітку роблять з трапецієподібних планок (рис. 2), інакше вони забиватимуться гноєм. Відстань між планками 1 см. Решітки можна виготовляти й з сітки з неіржавіючого дроту. Однак для цього необхідні дерев'яні рами.

Підлогу обладнують закритими зливними жолобами з жерсті, пластику чи дерева, вимощеними толем. Жолоб посипають торфом, попелом або піском. Прикріплені над жолобом дощані заслінки захищають кролів від протягів і шкідливих комах.

Двері. Їх виготовляють з решітки (30×50 мм) і кріплять на трьох міцних шарнірах (рис. 5). Під час холодної погоди двері завішують або замінюють дощаними.

Загальні поради. Одиночні клітки або ті, що стоять близько одна від одної, можна обгородити щільною дерев'яною огорожею, яка захищатиме кролів від непогоди

Ящик для транспортування кролів використовують під час перевезення тварин на короткі відстані, а також у разі нетривалого утримання. Параметри ящика наведено на рис. 6.

Ласкаво, але обережно

Крім турботи про годівлю, утримання, напування, доводиться мати тісний контакт з тваринами при догляді, особливо під час надання їм ветеринарної допомоги. Навчання слухняності застерігає від травм та інших небажаних явищ, сприяє підвищенню продуктивності. Інколи корова, у якої змінився господар, не віддає молока. Грубе поводження при цьому може на тривалий час загальмувати молоковіддачу, тобто надої зменшаться. Під час огляду або надання лікувальної допомоги тварина може нанести людині тяжкі пошкодження. Тому треба поводитись обережно, підходити сміливо, але без різких рухів, кличучи тварин твердим, ласкавим голосом.

Велику рогату худобу утримують на місці, сильно стискаючи носову перетинку пальцями або спеціальними лещатами.

Якщо необхідно фіксувати свиню, її заманюють кормом, чухають за вухом, спину, черево. Коли тварина заспокоїться, швидко хапають її руками за вуха і утримують. Підсисних свиноматок і кнурів слід фіксувати за верхню щелепу закруткою — накладають петлю і швидко закручують її, натискуючи нижнім кінцем на ніс. Поросят віком 2—3 місяці тримають руками на столі або піднімають за задні ноги так, щоб тварина злегка впиралася в підлогу передніми кінцівками. Інколи доводиться фіксувати в лежачому положенні. Для цього один чоловік міцно тримає одну із задніх кінцівок, а другий — за вуха, і загальними злагодженими зусиллями перекидають її на бік.

Слід обережно вести себе також з кролем, оскільки він може подряпати. Зловивши його, беруть однією рукою за вуха і складку шкіри в ділянці потилиці, а другою за задні кінцівки і утримують в розтягнутому положенні.

Тримаючи птицю, великі пальці кладуть на спину, в основі крил. Долонями стискують бокові поверхні, а між пальцями затискують кінцівки. Можна взяти птицю рукою в основі крила або закласти їх одне за одне, а лівою тримати за лапи. Для уникнення ударів дзьобом птицю тримають на відстані, оберігаючи особливо обличчя.

Перед оглядом собаці надівають намордник або зав'язують щелепи бинтом, кінці якого закріплюють на потилиці.

Кота загортають у щільну тканину або саджають у мішок, залишаючи відкритою лише потрібну частину тіла.

Рентабельна коза

Козу, як правило, тримають в особистих господарствах. А чи не збиткове козівництво?

Я обстежив господарство Ніни Петрівни з Чернігова

У неї молочна коза після VIII лактації, невідомого походження; 2 молоді кози від чистопородного зааненського цапа в середині II лактації давали по 3 л молока, а в кінці — 1,5 л. З онуки мали 3/4 крові зааненської породи і по I лактації від них одержували 1,5—2 л молока на добу. Дві після окоту через місяць та два були продані. Утримання поголів'я тільки стійлове в цегляному хліві з трьома не закритими загонами, і тварини групувались як хотіли. З хліва є вихід в дерев'яну прибудову, без перегородок, а з нього в кошару. У хліві та кошарі драбинчасті ясла з піддонами. Підлога — гнойова подушка. На ніч кіз заганяли в хлів і закривали на замок. Тваринам влітку згодовували траву з різних неугідь та лісу, пійло з варених кухонних і садових відходів з добавкою запареного комбікорму. Взимку задавали сіно, кормові буряки, пійло, годуючи тварин досхочу. Це сприяло нормальним родам і збереженню поголів'я. Випадково загинув лише тримісячний цап, бо проковтнув биту склянку. Невисоку середню продуктивність поголів'я можна пояснити відсутністю пасовищ. Але й ці причини не завадили господарству стати прибутковим (див. табл.)

Статистичний аналіз свідчить, що навіть у невеликих містах також можна мати особисту козоферму з 5—6 продуктивних тварин. Добре було б, якби місцеві органи влади сприяли цьому.

О. В. РЕКУНОВ,
голова Чернігівського тваринницького товариства любителів дрібних жуйних тварин

Показники козоферми в 1989 р.*

Прибуток		Витрати	
Одержано молока	— 2133 л	**Корми**	
в т.ч. продано	— 790 л	сіна (1000 кг)	— 105 крб.
(1—1,4 крб за 1 л)	— 937 крб.	кормових буряків (800 кг)	— 48 крб.
для власних потреб	— 1343 л	комбікорму (500 кг)	— 95 крб.
(0,7 крб. за 1 л)	— 940 крб.	Козине молоко для випоювання молодняка 353,5 л (50,5 л на голову)	— 247 крб.
Продано тварин			
2 кози по 1 лактації	— 270 крб.		
4 голови племмолодняка	— 110 крб.	Обслуговування поголів'я та заготівля трав влітку 127,5 днів (5 крб. за день)	— 637 крб.
М'ясо цапа для власних потреб (2 крб. з 1 кг)	— 70 крб.	Парування маток	— 30 крб.
Продано шкуру цапа	— 5 крб.	Ветобслуговування тощо	— 10 крб.
Всього	2332 крб.	Всього	1172 крб.

Прибуток=2332 — 1172=1160 крб.

* Вартість відходів кухні, саду і цапа, що загинув, не враховані.

Парник-курчатник

Своїми руками

Парник для вирощування розсади на присадибній ділянці використовується лише з лютого по травень, а решту часу пустує, займаючи місце, котрого й без нього мало. В цей період вирощувати курчат важко: коти або хижі звірі крадуть їх чи знищують. Вихід з становища в мене такий — курчат або квочку з ними вирощую в парнику.

Для цього використовую засклені рами, половину з яких затінюю. На день рами кладу так, щоб між ними щілини були для провітрювання парника. Щілини повинні мати таку ширину, щоб коти і хижі звірі не проникали під рами.

Після тримісячного віку квочка покидає курчат, і вони переселяються в пташник, де користуються сідалом, що безпечно

С. Д. СТРЄЛЬЦОВ

Секрети кухні тітки Насті

Готуємо самі

КРОВ'ЯНКА

Пряму кишку добре чищу і промиваю. Внутрішній жир ріжу на дрібненькі шматочки, розтоплюю, потім додаю порізану кубиками цибулю і підсмажую все це до золотистого кольору. 1 кг гречки заливаю 2 л окропу і кип'ячу 5 хв. Каструлю загортаю в папір, рушник і накриваю ковдрою. Через 30 хв після того, як гречка «запарилася», висипаю її у широку миску, вливаю туди 1 л крові (попередньо розім'явши її, щоб не було грудочок), 1 л теплої перевареної води, підсмажену цибулю, сіль, чорний мелений перець і все добре перемішую.

Кишку з одного кінця зав'язую ниткою, а з другого ложкою не дуже щільно начиняю. Через кожні 12—15 см начинену кишку перев'язую ниткою і опускаю в киплячу підсолену воду. Щоб кишки не потріскались, через хвилину, як все закипить, проколюю кожну «ковбаску» виделкою в кількох місцях.

Варю кров'янку доти, поки з проколених ковбасок не сочитиметься рідина. Потім виймаю їх і складаю на піднос, щоб вони охололи, після цього складаю в холодильник, де ковбаски можуть добре зберігатися протягом 10 днів. Потім потрібно розтопити на деко свинячий жир, укласти ковбаски в один шар, поставити в духовку або піч і періодично перевертати їх. Кров'янка готова тоді, коли повністю пропечена шкірка.

РУБЦІ ПО-ЛЬВІВСЬКИ

Промитий свинячий шлунок розрізаю вздовж навпіл. Гострим ножем ретельно зшкрібаю весь слиз з внутрішнього боку. Ззовні зрізаю жир. Шлунок розрізаю на квадратні шматочки розміром приблизно 10×10 см, заливаю холодною водою і кип'ячу протягом кількох хвилин. Воду зливаю, а шматочки шлунка після охолодження знову чищу ножем. Промиваю їх, заливаю охолодженою перевареною водою, додаю моркву, петрушку, цибулину, сіль і варю на малому вогні протягом 2,5 год.

Свіжі або сушені гриби (бажано білі) заливаю водою, солю і варю окремо 2 год. Після того, як все звариться, моркву, петрушку і цибулю викидаю. Гриби і шматочки шлунка, що охололи, ріжу на тоненькі довгі шматочки.

На сковороду кладу ложку жиру, 5 ложок борошна і смажу до золотистого кольору. Заливаю смажене склянкою холодної перевареної води. Все складаю в каструлю і доводжу до кипіння. Як приправу вживаю мелений червоний перець (паприку).

ЗЕЛЬЦ

З свинячого шлунка можна приготувати чудовий зельц.

З одного боку шлунок розрізаю на довжину 7—8 см, вивертаю його і добре чищу та промиваю в теплій воді. Внутрішню частину закріплюю.

Беру свинячі вуха, нирки, печінку, головизну (можна навіть зі шкіркою), додаю сіль і чорний мелений перець, заливаю водою і доводжу до кипіння. Печінку варю 20 хв, решту — 1 год. Все, що варилося, ріжу на шматки по 5 см, начиняю ними підготовлений шлунок, додаю туди склянку бульйону, в якому варилися продукти, склянку крові, сіль і чорний мелений перець. Шлунок зашиваю (проколюю в кількох місцях виделкою) і варю в підсоленій воді не менше години, поки не перестане виходити кров. Зварений зельц витягаю, кладу на дощечку, зверху знову кладу дощечку, на яку кладу тягар (камінь). Через кілька годин зельц готовий.

Таким чином можна начиняти також сечовий міхур.

КАРТОПЛЯНІ КОВБАСКИ

Дрібно нарізаю внутрішній жир і обсмажую на ньому нарізану кубиками цибулю до золотистого кольору Почищену картоплю пропускаю через соковижималку, для чого знімаю сито й пластмасову вставку з віконечка, а на вал встановлюю диск і тертку, закриваю кришкою.

На 1 кг картоплі даю 3 столових ложки манної каші, підсмажену цибулю з жиром, сіль і за смаком чорний мелений перець.

Далі готують, як і кров'янку.

ШИНКА, ПОЛИДВИЦЯ, КОРЕЙКА, КОПЧЕНА ДОМАШНЯ КОВБАСА

Шинку готую з окосту напівтуш з товщиною сала 1,5—3 см. Можна використовувати і передню частину, хоча в ній більше кісток.

Гострим ножем акуратно знімаю шкіру, розробляю шинки, повністю відокремлюючи кістки. Надаю шматкам овальної форми до 2—3 кг кожен, у перетині 8—10×15 см і довжиною до 40 см. Товщі шматки можуть не прокоптитися.

Для приготування полидвиці беру м'ясо із середньої частини хребта туші, де шар сала до 3 см, ретельно відділивши м'якоть від кісток. Нарізаю шматки довжиною 30—35 см.

Корейку відділяю від кісток і шкіри і нарізаю продовгуватими шматками.

Перед копченням м'ясо треба витримати певний час в розсолі, який готую так: півлітрову банку нейодованої кухонної солі розчиняю в 10 л охолодженої перевареної води, додаю 40—50 горошин чорного перцю і 10—15 лаврових листків. Наливаю його в емальовану посудину і кладу підготовлені шматки так, щоб вони повністю покрилися розсолом. На 5—6 кг м'яса беру 10 л розсолу. Влітку шматки тримаю в ньому три доби, взимку — від 4 до 5 діб. Кожного дня вранці і ввечері шматки слід перевертати в розсолі.

Витягши з розсолу, кожен шматок щільно обв'язую шпагатом. Ярий часник пропускаю через часникодавку, розмішую з меленим чорним перцем і такою сумішшю натираю шматки. Можна в шматках робити заглиблення ножем і шпигувати їх часником, але я переконався, що за смаковими якостями вони гірші, ніж натерті зовні.

Щоб шматки не покривалися кіптявою, були рум'яні і апетитні, слід обгорнути кожен шматок марлею. Якщо марлі немає, можна використати старі випрані капронові тканини. Таким чином, шинка, полидвиця і корейка підготовлені до коптіння.

Для приготування домашньої ковбаси беру тонкі свинячі кишки (ковбасниці), ретельно чищу їх ножем зсередини і промиваю в проточній воді. Продуваю повітрям, перевіривши, чи немає дірок, і ріжу на шматки 1—1,2 м. Домашню ковбасу можна робити лише з свинини, але краще на кілограм свинини додавати кілограм яловичини.

Із свинячих кісток варю до 3 л

бульйону. 2 кг свинини ріжу тоненькими довгастими шматочками, а решту м'яса пропускаю через м'ясорубку з грубим ситом. Додаю холодного посоленого бульйоиу, півлітрову банку подрібненого ярого часнику, сіль і чорний мелений перець за смаком, вимішую у великій мисці протягом 1—1,5 год.

Одержаним фаршем через м'ясорубку без ножа і сита зі спеціальною иасадкою (продається в господарських магазинах) начиняю ковбасниці, зав'язую в кільце і копчу.

Копчу м'ясні продукти у звичайній металевій 200-літровій бочці без дна і кришки. Траншею, в якій розкладаю вогнище, накриваю бляхою так, щоб можна було підкладати дрова. Навколо дна бочки і країв бляхи иасипаю невеликий глиняний або земляний вали для кращої тяги. Зверху на бочку кладу 2—3 палиці з сирого дерева, на котрі вішаю кільця ковбас. Шматки шинки, полидвиці і корейки спочатку чіпляю на металеві гачки, а потім на палиці. Всі продукти розвішую так, щоб вони не торкалися один одного.

Для копчення використовую деревину сухих фруктових дерев. Шматки м'яса копчу 3—4 год, а ковбасу — 2,5—3 год. Зверху бочку накриваю мішковиною, змоченою у воді. Весь час при коптінні стежу за горінням, щоб вогонь не був великий і його ие затягувало в бочку. Стежу і за мішковиною. Щоб весь час вона була вологою, змочую її у мисці з водою. Продукти періодично міняю місцями, щоб вони рівномірно підрум'янилися. Після копчення продукти ие знімаю з гачків і полиць доти, поки вони не охолонуть.

Дуже важливо починати копчеиия ковбас відразу після начинки. Коли ж вони полежать хоча б ніч, то стечуть соком і втратять ряд цінних смакових якостей.

Виготовлена таким чином ковбаса може зберігатися в холодильнику до місяця, а шинка, полидвиця і корейка довше.

Ю. Д. ЧМИР,
м. Львів

Коптильня у квартирі

Копчення — процес тривалий і, як правило, вимагає спеціально обладнаних приміщень (коптилень, коминів...). А якщо потрібно терміново приготувати копченості, та ще у незначних кількостях? Виявляється, і з такого становища є вихід. Це — портативна коптильня, за допомогою якої можна коптити продукти навіть на кухні у багатоквартирному будинку.

Як же її виготовити?

Беремо звичайну чавунну гусятницю. У її кришці просвердлюємо отвір діаметром 10 мм. Вставляємо в нього штуцер і затискаємо його гайкою. До штуцера приєднуємо трубку (бажано металеву) завдовжки 1,5—2 м.

У вухах гусятниці і кришки просвердлюємо два отвори під болти М 10. По периметру кришки вирізаємо прокладку з пароніту

Виготовляємо з листової жерсті дечко такого розміру, щоб між його бортиками і стінками гусятниці був зазор 1—1,5 см

З триміліметрового дроту згинаємо підставку під дечко

За обрисом гусятниці виготовляємо жорстку сітку для продуктів. Коптильня готова.

Для того, щоб прокоптити у ній м'ясо або рибу, потрібно засипати на дно гусятниці тирсу вільхи, верби, вишні, абрикоса або дрібні гілочки цих дерев. На тирсу на підставці встановлюємо дечко. У нього під час копчення скапуватиме жир з продукта. Над дечком вставляємо сітку, на яку кладемо продукт, який хочемо закоптити Потім ставимо прокладку, кришку, закручуємо гайки. Ставимо коптильню на плиту на слабкий вогонь. Трубку з коптильні вставляємо через капронову кришку у трилітрову банку з водою. Другу трубку з банки виводимо у вікно або вентиляційний канал. Тирса або гілочки у коптильні поступово тліють, дим проходить через трубку у банку з водою і далі в атмосферу.

Вода править за фільтр і, головне, підвищує тиск у гусятниці, за рахунок чого продукт краще прокопчується.

Тривалість копчення приблизно година.

Температура копчення ненабагато вища 100°С. (Цей процес називається обсмажування в диму).

У такий спосіб коптять м'ясо, рибу, птицю. Рецепти підбору дерева для диму можна комбінувати за власним смаком.

Копчення у портативній коптильні повністю унеможливлює попадання диму в житло. Крім того, якщо дим з банки відвести у коптильну шафку, то можна буде проводити холодне копчення продуктів.

В. РОЗУМ

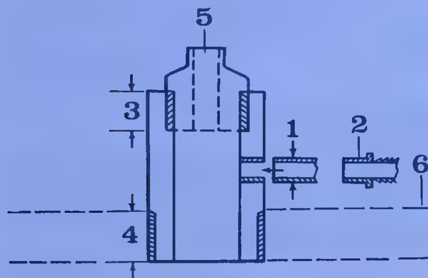

Рис.1

Рис. 1. 1 — трубка з різьбою; 2 — штуцер з різьбою; 3 — різьба для заглушки; 4 — різьба для закріплення в кришці; 5 — заглушка; 6 — кришка гусятниці.

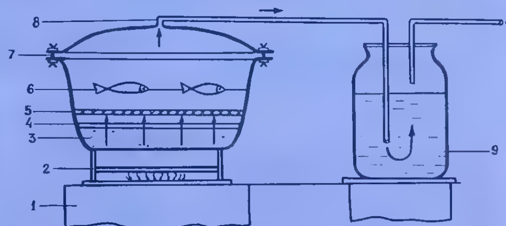

Рис.2

Рис. 2. 1 — плита; 2 — підставка; 3 — тліюча деревина; 4 — дечко; 5 — металева сітка; 6 — продукти: 7 — прокладка з пароніту і болти з гайками; 8 — штуцер і трубка для виходу диму; 9 — банка з водою.

Служба взаємодопомоги

Подяка за чуйність

Хочу через журнал щиро подякувати всім, хто відгукнувся на моє запитання, надруковане в «ДСГ» № 5, зокрема А. Ф. Красовській, С. І. Шерстюк, Н. А. Лукаш з Черкащини, Т. В. Сацик з Кіровоградщини, О В Боиченко з Київщини та іншим Бажаю їм міцного здоров'я і щастя

П. О. ЛУЦЕНКО,
Чернігівська обл.

А я задоволена

У № 5 «ДСГ» М. М. Бригадир скаржиться, що магазин «Насіння — поштою» у Борисполі нічого йому не вислав. А я цим магазином задоволена, бо одержала цього року майже все, що замовляла, у тому числі насіння капусти брокколі і брюссельської, огірків, фізаліса та багато інших. Тому хочу подякувати колективу магазину за чуйне ставлення до замовлень городників.

Л. І. ЗОЗУЛЯ,
272332, Одеська обл.,
Білгород-Дністровський р-н,
с. Молога

Перший рік розводжу курей брама. Спочатку курчата розвиваються нормально, а коли досягають віку 10 тижнів, одні з них починають «падати» на ноги (наче паралізовані), інші надуваються, стають легкими і гинуть. Годую мішанкою і зерном. Що робити? Благаю всіх, хто знає, як припинити падіж, відгукнутися.

Н. С. ТКАЧЕНКО,
245950, Сумська обл.,
смт Липова Долина,
4-й пров. Роменський, 2, кв. 14

Третій рік на садовій ділянці вирощую суниці. Грунт піщаний, удобрений перегноєм. Але щороку наприкінці червня на деяких кущах починає жовкнути листя. Спочатку по краях, а потім весь листок стає жовтим, майже білим.

Що це за хвороба? Як її позбутися?

Л. В. ГРЕЧКО,
349940, Луганська обл., м. Сєверодонецьк,
вул. Курчатова, 29-а, кв. 100

Вирощую троянди. Як їх уберегти від борошнистої роси?

М. Д. ШАРАЙ,
322908, Дніпропетровська обл.,
м. Нікополь, вул. Степова, 63

На запитання В. С. ВЕЛИЧКО з Черняхова, як урятувати грушу («Дім, сад, город» № 1 за 1990 р.), пропоную: кору зачистити до здорової тканини, замазати сумішшю свіжого коров'яку й глини (1:1) та обв'язати мішковиною. Можна використати суміш коров'яку та глини (1:1) з додаванням відходів вовни та сіна, що сприяє швидкому заростанню ран.

Г. М. РЄЗНІК,
м. Кремінна

Аероіони. Що це?

Кілька разів читав про високовольтну установку для вироблення аероіонів. З прочитаного стало ясно, що з її допомогою можна:

1. Зберігати продукти харчування (фрукти і овочі) в погребі при зведенні втрат майже до 0.
2. Зберігати свіжі помідори до березня.
3. Захищати рослини від грибкових захворювань.
4. Коптити м'ясні продукти холодним способом набагато швидше, ніж традиційними методами.
5. Обробляти насіння перед посівом для стимуляції росту.
6. Очищати повітря від пилу і знезаражувати його від мікрофлори.
7. Лікуватись і лікувати тварин при захворюванні дихальних шляхів і т. д. і т. п. Якщо це все правда і якщо це все застосувати в господарстві, то я просто не уявляю тієї користі, яку може принести ця установка.

Тому дуже хотів би попросити читачів, що мають такі установки, розповісти про них докладніше, а якщо можна, то й підказати, як їх можна виготовити.

Л. В. ПОПЕЖУК,
Волинська область.

У цьому році на стеблах помідорів у нас з'явилось багато слимаків (раніше ніколи не було). В чому причина і як з ними боротись?

Л. С. БОЖКО,
330095, м. Запоріжжя, вул. Гоголя,
159-а, кв. 24

Курячий послід — проти капустянки

Необхідно замочити курячий послід у відрі води, а через два тижні брати склянку густого настою і розводити у відрі чистої води.

На грядці, де росте картопля, капуста, баклажани, перець та інша городина, роблять канавки між рядками і поливають розведеною рідиною. При цьому яйця капустянки гинуть, мальки також, а старі особини тікають з городу і більше не повертаються.

Ще краще в кінці зими — на початку весни, як тільки-но починає танути сніг, рівномірно розкидати курячий послід по городу. Сніг розтане, а послід увійде в землю. Це убиває капустянку і одночасно удобрює город.

В. А. ЛЕБЕДЄВ,
Київська обл., м. Обухів

Як виготовити звукоізоляцію?

Наше селище розташоване в районі аеропорту, а отже в зоні підвищеного шуму. Тому дуже хотілося б отримати відповідь від людей, які знають способи, як правильно й ефективно звукоізолювати жиле приміщення. Хотілося б, щоб на виготовлення такої ізоляції не потрібні були дефіцитні матеріали.

Нещодавно центральне телебачення показувало цікаву передачу на цю тему. Звукоізоляційний матеріал називається «Ріпор». Наносять його на поверхню за допомогою звичайного розпилювача. Ріпорове покриття довговічне й дуже ефективне. Жаль лише, що не дали рецепту цього матеріалу. Вважаю, що якби хтось підготував статтю про «Ріпор» чи інші звукоізоляційні матеріали до журналу, багато читачів були б дуже вдячні йому за це.

Г. Ф. РОГОВ,
м. Харків

Як виготовити фарбу?

Розкажіть, будь ласка, з яких компонентів повинна складатися червона фарба, якою можна було б пофарбувати дах із хвилястого шиферу.

О. В. АРЖАВІЧЕВ,
Дніпропетровська обл.,
м. Дніпродзержинськ, п-т Металургів,
18, кв. 27

Придбав препарат ТУР (хлорхолінхлорид, СС), але інструкції щодо його застосування не маю, в літературі теж нічого не знайшов. Порадьте, які культури (овочі, яблуні, виноград, квіти) і коли ним обробляти?

Б. П. ЛУКОЯНОВ,
м. Сєвєродонецьк

Якщо ви хочете мати чисту, цілющу, вітамінну овочеву або плодово-ягідну продукцію, не радимо вам застосовувати препарат ТУР

А. Д. ЧИЖ, кандидат с.-г наук
(УНДІ садівництва)

Пропоную...

...безкоштовно насіння помідорів Де-Барао, Еліта, Хабаровські та ін.; квітів Водозбір (Аквалегія), матіола. Надішліть конверт з вашою адресою і пакети для насіння.

М. В. Колісниченко,
315625, Полтавська обл., Миргородський р-н, с. В. Сорочинці, вул. О. Вишні, 7

...насіння помідорів 50 сортів, суниці безвусої 7 сортів, лікарських і пряних рослин 50 сортів, квітів одно-, багаторічних, кімнатних 50 сортів, овочевих рослин 30 сортів, тютюну (махорки). Цибулини тюльпанів 25 сортів, гладіолусів 50 сортів. Саджанці ломиносу 50 сортів. Для відповіді прошу висилати підписаний конверт.

Г. П. Хоменко,
285600, Івано-Франківська обл., м. Долина, вул. Красінського, 5, кв. 5

...насіння вітчизняних і зарубіжних сортів помідорів кімнатних, надранніх, великоплідних, ліаноподібних, багаторічних; огірків грунтових хворобостійких, тепличних, кімнатних самозапильних.

В. М. Гудзь,
280008, м. Хмельницький, пров. Кільцевий, 31

...молодняк овець романівської породи.

В. М. Бовкун,
315516, Полтавська обл., Лубенський р-н, с. Ждани

...насіння пастернаку, скорцонери, стахісу, лагенарії трьох видів, помідорів 40 сортів, наперстянки пурпурної, лаконосу американського, ехінацеї пурпурної, аквалегії гібридної, левзеї сафлоровидної, дев'ясилу, айстр голчастих, великоквіткових, лікарських, городніх, декоративних рослин. Надішліть конверт з вашою адресою.

А. А. Лук'яненко,
285253, Івано-Франківська обл., Косівський р-н, с. Кобаки, вул. Шкільна, 12

...садивний матеріал топінамбура, чорнокореня, цуккіні, огірків Миг, Каскад, Далекосхідні, Топольок, гарбуза мигдального, лагенарії, помідорів (40 сортів), стахісу, фенхеля, картоплі Адретта та ін.

В. Р. Пакус,
285070, Івано-Франківська обл., Тлумацький р-н, с. Локітка

...насіння чумизи, патісонів, фізаліса овочевого, фенхеля ревіня, скорцонери, сільфії пронизанолистої, гірчиці на продаж.

С. Д. Димовський,
273221, Одеська обл., Балтський р-н, с. Мошняги

...садивний матеріал стахісу. Продаж через пошту накладною платою. Ціна однієї бульби 50 коп. Найменше замовлення на 10 крб. Будинкам дитячим, престарілих, інвалідів — безкоштовно.

С. М. Бойченко,
316013, м. Кіровоград, пров. 1 Шпитальний, 24

...насіння дев'ясилу.

В. В. Винниченко,
256400, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Первомайська, 15-А, кв. 3

...насіння дев'ясилу, огіркової трави, гірчиці та інше.

В. Я. Фоменко,
313850, Харківська обл., м. Ізюм-9, аб/скринька 24

...садивний матеріал помідорів грунтових Чорний принц, Дзвіночок, Мікадо, Яблунька Росії, Сливоподібний гігант, Цифомандра та ін.; помідорів кімнатних МДС ВІР (цифомандровий гібрид); лагенарії, суниці ремонтантні Суппрім, Ананасна та ін.; перцю кімнатного.

С. М. Лук'яненко,
255710, Київська обл., м. Ірпінь-3, вул. Чапаєва, 8

...насіння унікального сорту помідорів Ювілейний Тарасенка, обліпихи великоплідної неколючої та скорцонери (чорної моркви) — коренеплід дієтичного та лікарського застосування.

Б. М. Мінаєв,
343100, Донецька обл., м. Красноармійськ, мкр. Південний, 25, кв. 7

...накладною платою насіння айстр зарубіжної селекції. В наборі чотири сорти по 60 насінин кожного, вартість набору 7 крб. Колекції сортових рослин: жоржин 80 сортів, клематиси, гладіолуси, іриси, нарциси, лілеї, хризантеми, крокуси, вишня повстиста, гвоздика багаторічна, повна, духмяна, найкращі сорти полуниць. Рідкісні лікарські рослини. Не реалізовані замовлення переносяться на наступний рік в порядку надходження.

В. В. Левковський,
266000, м. Ровно, вул. Набережна, 14, кв. 3

птицю та яйця курей брама, кохінхін. Вартість дорослої пари — 80 крб., 1 яйце — 2 крб.

Н. М. Кириленко,
255551, Київська обл., Фастівський р-н, с. Кищенці

Хочу придбати...

...запчастини до міні-трактора чехословацького виробництва TZ-4K-14, зокрема підшипник колінчастого валу, що складається з бронзового сепаратора і 28 роликів діаметром 10 мм і довжиною 14 мм, які в ньому розміщені у шаховому порядку. Верхньою обоймою є нижня шийка шатуна, а нижньою — палець колінчастого валу. Купив би двигун у зборі.

М. В. Костенко,
256423, Київська обл., Білоцерківський р-н, с. Томашівка, вул. Леніна, 91

...овець романівської і цигайської порід.

В. І. Магола,
283280, Тернопільська обл., м. Кременець, пров. Промисловий, 15

...саджанці яблуні Ред делішес.

Л. П. Шахова,
314023, м. Полтава, вул. Красіна, 77, кв. 45

Дім сад город 12
1990

У номері:

«Дом, сад, огород» (на украинском языке).

Ежемесячное приложение к журналу Государственного агропромышленного комитета Украинской ССР «Сельские горизонты»

№ 12, декабрь, 1990 г
Издается с 1989 г
Киев, издательство «Урожай»
Адрес редакции: 252054, Киев-54, ул. Павловская, 11-г,
тел. 216-05-40
Комбинат печати издательства «Радянська Україна»,
252047, Киев-47, проспект Победы, 50

Здано до набору 18.10.90. Підписано до друку 27.11.90.
Формат 60Х90[1]. Папір офсетний № 1. Офсетний друк. 2,5 умовн. друк. арк. 12 умовн. фарб
відб. 3,6 обл.-вид. арк. Тираж 300 100 прим. Зам. 0148
Ціна 40 к.

Адреса редакції: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г,
тел. 216-05-40
Комбінат друку видавництва «Радянська Україна»
252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50

Хочу придбати...

...ондатр, холмогорських гусей

О. М. Пістряк,
315704, Полтавська обл., Машівський р-н, с. Огуївка

...насіння лікарських рослин меліси, деревію, лікарської ромашки, шалфею.

Б. І. Худик,
252142, м. Київ, вул. Доброхотова, 26, кв. 54

...кіз зааненської, придонської, оренбурзької порід бажано в Сумській, Харківській, Чернігівській, Київських областях.

В. А. Гавриленко,
245064, Сумська обл., Кролевецький р-н, с. Грузьке

...садивний матеріал кімнатного ананаса, граната, апельсина, мандарина, вишні.

Г. Панас,
285801, Івано-Франківська обл., с. Чернятин, вул. Богуна, 6

...овець романівської, кіз зааненської, голубів м'ясних порід.

А. А. Чинчик,
275100, Чернівецька обл., Кельменецький р-н, с. Кроква

На книжкову полицю

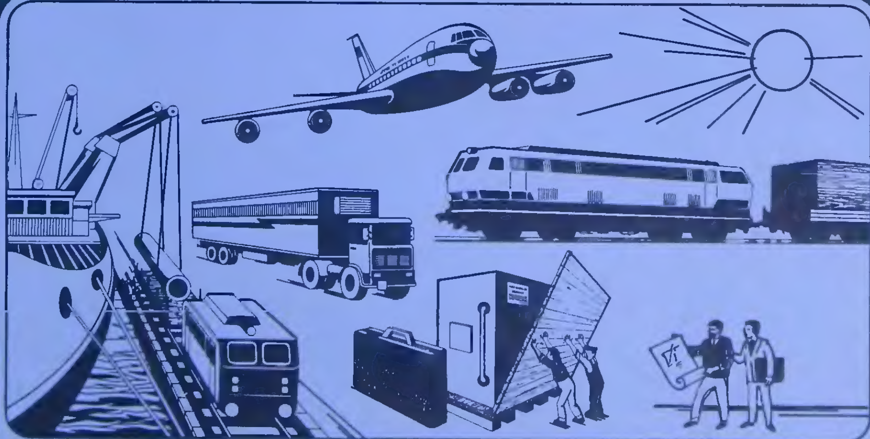
Радянські акціонери

На діячів ринкової економіки, працівників промисловості, економістів розрахована книга **В. П. Кудряшова «Радянські акціонери»**, яку випускає видавництво «Знання».

В ній розглядається формування нового типу соціалістичного підприємства — радянського акціонера. Основним об'єктом досліджень є акціонерні підприємства УРСР.

Книга незабаром надійде у продаж до книгарень споживчої кооперації.

УКООПРЕКЛАМА

ISSN 0235-6368. Дім, сад, город. 1990. № 12. 1—16